

Fondatori: George Bacovia, Grigore Tabacaru (1925)

ateneu

ateneu.bc@gmail.com

Revistă
de cultură

Nr. 1
(461)

• Anul 45 (serie nouă) • ianuarie 2008 • 3,00 RON •

• Viorica Zaharia - Sărutul

Acasă la Rosa Del Conte

(De)spre absolutul eminescian

pagina 3

Poesis

- Octavian Soviany
- Cristian-Liviu Burada

paginile 8 - 9

Mircea Dinutz despre Caragiale

Călătorie în țara netulburată a lui nea Mitică

pagina 12

Ștefan Munteanu

Mircea Djuvara despre filosofia lui Eminescu

pagina 13

Romulus Dan Busnea

Cazul Eminescu, un adevăr cenzurat

pagina 15

Ioan Holban

Itinerariile lecturii la N. Steinhard

pagina 16

Carmen Mihalache

Pentru o cultură a dialogului și un climat de normalitate

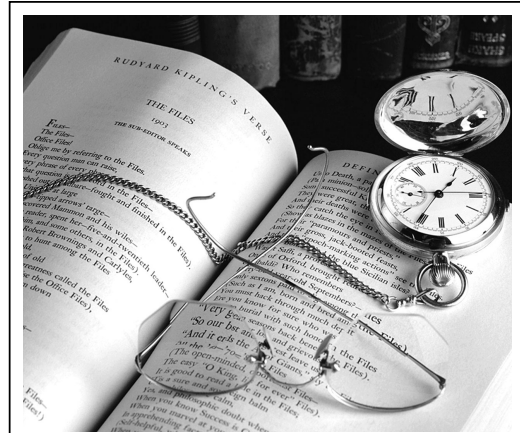
Anul 2008 este unul încărcat de istorie pentru noi, băcăuanii. Se împlinesc 600 de ani de la prima atestare documentară a localităților Bacău și Târgu-Trotus. Revista „Ateneu” va publica o întreagă serie de materiale, pe parcursul mai multor numere, care să reflecte evenimentul și să comenteze momente de referință din istoria culturală, din devenirea celor două localități. Ateneul intră și el în al patruzeci și cincilea an de existență și de apariție neîntreruptă. Are acum o echipă înflorită, întinerită, dornică de a construi o imagine cât mai cuprinzătoare a fenomenului cultural artistic din zonă și din plan național. Și are ambiția de a infuza interes pentru schimbul de opinii, pentru dialog, împotriva tendinței de aplatizare a tot și a toate. Nouă ne place relieful divers, noi ducem dorul noutății, a nedescoperitului. Așteptăm vocile tinerei generații, suntem deschisi spre aceasta, o revistă de cultură fiind și un mic laborator de cercetare.

Dar vom fi în continuare atenți la tradiție, căutând acel punct în care ea se întâlnește cu modernitatea în sinteze inedite. Și scriem pentru că avem convingerea că orice creație valoroasă merită prelungită prin interpretare, prin reflecție. Tot așa după cum credem că impoștarea trebuie demascată, grație spiritului critic mereu în acțiune.

Prin colocviile revistei, organizate în fiecare toamnă, cu o altă temă, ne propunem să ieșim în public pentru realizarea unui dialog direct, interactiv, cu cititorii, cu publicul interesat de literatură, de artă, de schimbul de idei. În cadrul colocviilor se decernează și premiile anuale ale revistei. Premiile „Ateneu” sunt deja o instituție în sine, fiind acordate, de peste trei decenii, unora dintre cele mai importante personalități ale culturii românești. Desigur, nu ne îndoiem de faptul că opțiunile noastre nu sunt, cum se spune, în asentimentul general. Și nici nu au cum, premiile stârnind, dintotdeauna, controverse, opinii pro și contra, contestări tacite sau manifeste. Dacă provocăm reacții, cu atât mai bine, consensul nu ne interesează, dimpotrivă, pluralitatea punctelor de vedere este ceea ce urmărim, ca și întreținerea unui climat intelectual, relaxat, de normalitate, care înseamnă dreptul liber la exprimare, dialogul cordial și recunoașterea valorii. Creativitatea, opera, prezența în spațiul public, vocația de constructor ai actului de cultură, implicarea în proiecte cât mai diverse, de aceste date ținem cont în demersul nostru de valorizare, atunci

când ne alegem laureații. Și ne străduim să fim bine informați, să avem lecturi la zi, să fim deschiși spre ce se întâmplă în actualitatea literară.

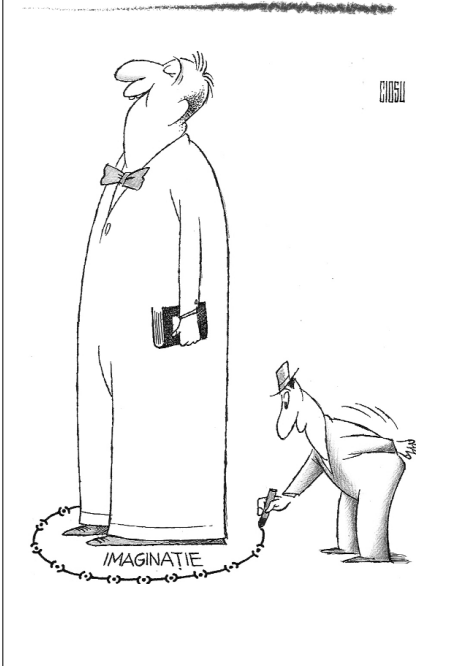
Prin colocviile revistei vrem să ne atragem mai mulți colaboratori de prestigiu și să descoperim voci tinere, care vor avea ceva de spus în cultură. De aceea, am ales ca partener Facultatea de Litere a Universității din Bacău, acolo unde se presupune că sunt tineri care iubesc literatura și au apetit pentru idei. Dar colocviile sunt deschise tuturor celor preocupati de fenomenul cultural, nelimitându-ne numai la literatură, pentru că dezbaterile vizează numeroase alte aspecte ale creativității, ale interfeței artelor, noutăți din domeniile umaniste ale cunoașterii. Ocolim, premeditat, academismul, prelegerile pe ton înalt, savant, limbajul specializat, tehnicist, genul de dezbateri pedante, aseptic, interesându-ne o lărgire a orizontului de așteptare și de cunoaștere prin discuții la un nivel larg accesibil, viu, neconvențional. Ne-ar plăcea să transmitem și altor oameni pasiunea noastră pentru lectură, pentru frumos, gustul schimbului de idei, într-o modalitate atrăgătoare, civilizată, fără atac la persoane, inflamări ale orgoliilor personale, reglări de conturi, polemici zgomotoase și sterile. Doar polemica de idei, argumentată temeinic pentru impunerea sau restituirea adevărului, pentru clarificarea unor probleme, ne poate stârni interesul. O revistă de cultură este o punte spre oameni, un spațiu de dialog bazat pe civilitatea exprimării opiniilor, și nu o scenă pe care să defileze dezvălturi temperamentale, frustrări, orgolii disproporționate. E un ferment al vieții spirituale, care joacă un rol însemnat într-o comunitate. Chiar dacă lumea și gusturile s-au schimbat, iar unele reviste „tradiționale” par a avea un aer vetust, ele sunt oricum de preferat culturii de tip fast-food, divertismentului vulgar și tembel care se lăstește, pe zi ce trece, pe ecranele televiziunii. „A oferi cultură, înseamnă a oferi setea, restul va fi o consecință” spunea Saint-Exupery. Ne-am dori să vă producem sete și bucurie reală citind „Ateneul” nostru. Așteptăm, încrezători (și plini de curiozitate) consecința setei, opiniile și reacțiile dumneavoastră (noi socotim indiferența un adevărat păcat), făcându-vă cunoscut faptul că ne puteți găsi de-acum încolo și pe site-ul revistei-<http://ateneu.go.ro>. Să avem un an bun cu noi și cu cei dragi noștri, colaboratori, cititori, prieteni ai Ateneului!

Cărți primite la redacție

- Gheorghe Izbănescu** – *Jocurile minții*, Ed. Vinea, București, 2007 (versuri)
- Viorel Savin** – *Poarta*, Ed. Psyhelp, Bacău, 2007 (dramaturgie, română/engleză)
- Daniela Șontică** – *Uitați-vă prin mine*, Ed. Brumar, Timișoara, 2007 (versuri)
- Gabriela Savitsky** – *Cartea de sidef*, Ed. Brumar, Timișoara, 2007 (versuri)
- Gheorghe Apetroaie** – *Dimineața serii*, Ed. Ade Print, ibiu, 2007 (versuri)
- Nichita Bistriceanu** – *Glasul sufletului meu*, Ed. Grigaruș, Piatra Neamț, 2007 (versuri și jurnal de război)
- Marian Ruscă** – *Jar printre friguri*, Ed. Emia, Deva, 2007 (versuri)
- Ana Cioricică Ștefănescu** – *Bobul de mustar*, Ed. Transilvania, 2007 (versuri, debut)
- Ion Luca** – *Când tipă animalul*, Ed. Floare Albastră, București, 2007 (dramaturgie, piese inedite)
- Dumitru Ignat** – *Astfel*, Rd. Quadrant, Botoșani, 2007 (versuri)
- Eleonora Ilușan-Bede** – *Imagini impure*, Ed. Mirador, Arad, 2006 (versuri)
- Ion Fercu** – *Oaspetele* (vol. II), Universitas XXI, Iași, 2007 (roman)
- Ion Dumbravă** – *Poeme din mileniul curent*, Târgu-Mureș, 2007 (versuri)
- Sabina Finaru** – *Eliade prin Eliade*, Ed. Univers, 2007 (studii)
- Gheorghe Lupu** – *Sământă de sacrificiu*, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2007 (versuri)
- Pavel Florea** – *Lecturi din „Convorbiri literare”*, Universitas XXI, Iași, 2007 (ediție revăzută și adăugită)
- Iulian Boldea** – *Poezii române postmoderne*, Ed. Ardealul, Târgu-Mureș, 2006
- Ioan Hada** – *La umbra zeilor în floare*, Ed. Fndatiei Culturale Zestrea, Baia Mare, 2007 (versuri)
- Doru Ciucescu** – *Peste Prut și mai departe*, Ed. Didactică și Pedagogică, 2007

d'ale lui Ciosu

Festivalul-concurs „Barbu Lăutaru”

Miercuri, 5 decembrie 2007, la Teatrul Municipal Bacovia, a avut loc etapa județeană a Festivalului-Concurs „Barbu Lăutaru”. Ajuns la a IX-a ediție, acest remarcabil proiect cultural – inițiat de TVR Iași – este destinat tinerilor soliști (vocali și instrumentiști) de muzică populară care dovedesc reale calități interpretative și au cunoștințe temeinice despre cultura tradițională a zonei din care provin. În aceeași măsură se urmărește reînălțarea publicului cu valorile autentice ale melosului popular, domeniul de referință al patrimoniului cultural imaterial.

Pentru pregătirea și derularea Festivalului în județul Bacău, Televiziunea ieșeană și-a luat ca partener Ansamblul Folcloric „Busuiocul”, instituție profesionistă de spectacole și concerte cu o experiență de înviat în organizarea unor manifestări de anvergură. Astfel, responsabilitățile im-

puse de un atare demers au revenit domnilor Petre Vlase, directorul ansamblului, și Vasile Pohoată, realizator de emisiuni TV.

După o riguroasă selecție, pe scena și la data, mai sus menționate, partea competitivă a spectacolului a fost susținută de șase soliști vocali – Aura Sova, Ana Maria Rebegea, Lăcrămioara Dârlea, Georgiana Păduraru, Silvia Juverdeanu și Ionuț Avram – și de doi soliști instrumentiști – Andreea Cătălina Guțu (vioară) și Mihai Ghicajanu (trompetă). Am ținut să menționăm numele acestor tineri interpreți, fiind evident că momentul consacării lor nu se va lăsa prea mult așteptat. De-a lungul probelor susținute, aceștia s-au distins, deopotrivă, prin calități interpretative deosebite, prin autenticitatea și valoarea repertoriului, printr-o încântătoare prezență scenică. La toate acestea, o notă de dis-

tinție au adăugat splendorile veșminte populare alese pentru o atare emoționantă sărbătoare. Excelența lor prestație va face dificilă sarcina juriului de a alege pe cei trei soliști băcăuani pentru „Gala laureaților”, stabilită să aibă loc, la Iași, în luna mai 2008.

Spectacolul – oferit publicului din sală și telespectatorilor care au urmărit înregistrările difuzate ulterior – a fost întregit și diversificat cu semnificative momente muzical-coreografice din programul Ansamblului Folcloric „Busuiocul”. Amintim, așadar, recitalurile susținute de reputați soliști, precum Tudor Ungureanu, Zinaida Bolboceanu și Anton Achiței, de Grupul vocal-instrumental „Cetina”, cu vechi melodii din Colecția Constantin Brăiloiu și, firește, momentul consacrat restituirii tulburătoarelor cântece din repertoriul celebrului răposat moldovean, Barbu Lăutaru.

C. D.

În 1975, când la Universitatea din Paris - Sorbona avea loc Colocviul Internațional „Eminescu după Eminescu”, s-a afirmat și motivat adevărul că poetul nostru național își merită locul între marile valori spirituale pe care le-a dat omenirea. Istoric și critici literari, comparatiști și teoreticieni, lingviști și scriitori au demonstrat fertilitatea modelului eminescian în cultura română și rolul operei sale poetice în mișcarea literară din lume.

Dintre scrierile inspirate de creația poetului nepereche, „cea mai vastă monografie închinată, într-o limbă străină, lui Eminescu” (Mircea Eliade) aparține Rosei Del Conte. A apărut în 1963, la Modena, sub titlul „Eminescu o dell' Assoluto”. (Pentru cei ce știu că în orașul italian sunt doar Uzinele „Ferrari”, amintim că aici se mai află, din 1175, o Universitate, iar din 1680, Academia de Arte și Literatură.) În anul centenarului comemorativ, se pregătește pentru tipar ediția în limba română a cărții, care apare în 1990, la Editura „Dacia” din Cluj, cu însoțitori de marcă: Mircea Eliade (postfata), Zoe Dumitrescu-Buşulenga (cuvântul-înainte) și Marian Papahagi (traducere și prefață). Un detaliu de uzanță editorială o înnoobilează o dată în plus pe autoare: drepturile de autor a ținut să fie depuse în contul „Libertatea - 1989”.

Opera eminesciană trecuse cu brio examenul de maximă severitate al savantei italiene. Înarmată cu un instrumentar extrem de exigent, a abordat „de la o impresiionantă altitudine” (Zoe Dumitrescu-Buşulenga, *Cuvânt-înainte*) problematica poeziei eminesciene, care „trece cu mult dincolo de descrierea operei sau de analiza textelor” (*ibidem*). Urmarea: în 1964, adică la 75 de ani de la dispariția poetului, exegeta organizează *Convegno*-ul „Eminescu” la Veneția, pentru a afirma lumii întregi că poetul român este „demn să stea alături de cei mai semnificativi reprezentanți ai romantismului european” (Rosa del Conte, *Cuvânt-înainte*; Roma, 8 sept. 1962). Consacrarea dincolo de granițele românești vine din convingerea că „el este mai cu seamă poetul unei viziuni cosmice, este un însetat de Absolut” (*ibidem*). Cu lucrarea proaspăt tipărită (ediția românească notează pe coperta interioară „Modena, S.T.E.M., 1961”, dar istoriile literare înregistrează anul 1963), cu experiența rezultată din practica în cadrul universităților din Milano (1948-1963) și Roma (1957-1978) - unde a predat cursul de literatură română - și cu sistemul de certitudine derivat din parcurgerea creației antume, dar mai ales a celei postume, Rosa Del Conte a fixat durabil dimensiunile europenității poetului. Mai mult decât atât: predând cursuri de folclor și literatură veche sau modernă românească, decupând figuri reprezentative precum Blaga, Arghezi, Sadoveanu (pe care îi traduce în italiană), universitarul identifică notele particulare ale literaturii nord-dunărene și, aproape simultan,

Acasă la Rosa Del Conte

(De)spre absolutul eminescian

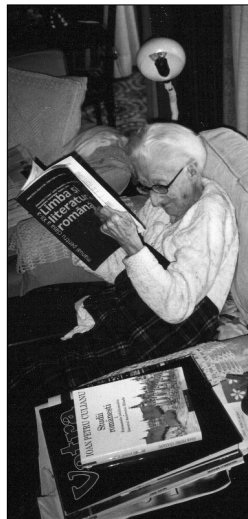
elementele comune cu marea cultură europeană. De altfel, romanistica din Peninsula își are punctul de plecare în reușita conferinței din 1964. Patru ani mai târziu și până în 1982, Rosa Del Conte va fi profesor la prima catedră oficială de limba și literatură română din Italia, după ce mai înainte predase limba și literatura italiană la universitățile din București și Cluj (1942-1950).

În anul întâi al europenității noastre oficiale, Accademia di Romania organiza un *Convegno* internațional pe tema „Limba română - propuneri culturale pentru noua Europă” (Roma, 15-17 nov. 2007). Universitari, cercetători, muzeografi, scriitori, traducători din mai multe țări s-au întâlnit în capitala Italiei pentru a trasa liniile de evoluție a unei civilizații condamnate de cinci decenii de întuneric. Fără a lipsi de vreo manifestare inclusă în program (și au fost multe și diverse), mi-am rezervat, împreună cu Vasile Spiridon, dimineața zilei de 18 noiembrie vizitei la Rosa Del Conte.

Acum, când scriu aceste rânduri, mi se pare că am comis o inocență, crezându-se că oricine și oricând poate ajunge la istoricul, criticul și traducătorul italian. Dacă nu dispui de o recomandare din partea cuiva - de regulă, un italian - și dacă ai la dispoziție doar o zi, planul a eșuat. Așa că m-am apropiat de Bruno Mazzoni, profesorul de limba și literatura română de la Universitatea din Pisa și membru în comitetul științific al simpozionului, care, extrem de amabil, mi-a oferit numărul de telefon. Am fost avertizat că este necesară o programare cu minimum 24 de ore înainte a vizitei și că aceasta trebuie să dureze cât se poate de puțin. (Rosa Del Conte s-a născut la 12 aprilie 1907, la Voghera, în Italia). A urmat, cu o mică strângere de inimă, convorbirea telefonică, datată 16 noiembrie, ora 20. Între „Bună seară!” și „Pronto!” a biruit primul salut, pentru că discuția a fost într-o română regională (ardelenească, parcă). Mi s-a

cerut să revin a doua zi, pentru că eu ceream o întrevedere în următoarele 48 de ore. M-am conformat și am reușit programarea pentru duminică, la ora 12. Trec peste încurcătura cu *Liburni* (numele real al străzii) și *Liguri* (numele pe care l-am înregistrat eu), care ne-a întârziat cu aproape o oră întâlnirea, și mărturisesc și aici bucuria celor doi băcăuani de a descinde în locuința domnișoarei Rosa Del Conte, chiar dacă era stranic păzită de cele două asistente. Ne-a întâmpinat un apartament cum nu am mai văzut decât, oarecum, în spatele Teatrului Național din București, la Dina Cocea. Deși ne aflăm la etajul opt al unui bloc imens, interiorul era al unei vile, cu mobilier, cărți vechi, bibelouri, picturi alese și așezate după regulile bunului-gust.

Ni s-a cerut să nu fotografiem sau să filmăm decât amfitriona și nimic altceva, iar după ce am înregistrat 2-3 minute, a trebuit să renunțăm și la reportofon. „Domnii sunt din România, mai precis de la Bacău”, îi transmite asistenta și abia atunci îndrăznim să ne apropiem de gazda *de facto* și să-i sărutăm mâna. Ne dăm repede seama că dialogul nostru va fi ori prin translator (asistenta „rupe” românește), ori prin gestică. Domnișoara Rosa Del Conte și-a luat rămas-bun de la limba lui Eminescu și, trecut de pragul centenarului, s-a întors la limba-mamă. Nici auzul nu o mai slujește: în stânga ei, pe o mäsută, stă ascultător un clopotel legat cu o fundă. Ne uităm în jur și ne dăm seama că la cât de mare și întortocheat este apartamentul, un zurgălău de urător ar fi fost inefficient. Este încântată să afle că venim din orașul lui Alecsandri și Bacovia. Pentru fiecare se exprimă prin gesturi largi, admirative, chiar precise: când aude numele primului, rotește mâna dreaptă până peste umăr, pentru a-l plasa în veacul al XIX-lea, iar pentru al doilea, același gest al mâinii rotunde dar în față ne convinge că este contemporanul lui. (Pentru Alecsandri mai face

un gest pe care-l decodificăm mai greu: cu degetul în jos, indică pământul Italiei ca loc al strămoșilor poetului născut la Bacău. În după-amiaza aceleiași zile, în Cimitirul Central din Roma, am descoperit, surprins, mormântul familiei *Alessandri*. Cu o curiozitate excesivă, doresc să știu totul despre noi: asistenta îi citește dintr-o agendă mare datele noastre, așa cum i le-am comunicat eu cu două zile înainte. Ca să ne convingă că a înțeles, se întoarce spre fiecare dintre noi și, răsând, rostește „Spiridon” și „Danila” („ă-urile lipsesc), dar apoi greșete: „lingua” și arată spre profesorul de literatură - și „litteratura”. I se explică și se corectează ca și cum ar fi încurcat intenționat specializările noastre, doar pentru a ne amuza cu toții. Cere detalii despre rostul nostru în Italia și se bucură să afle că sora noastră de gintă latină găzduiește un congres internațional dedicat culturii române. Facem și o greșală: îi arătăm manualul de literatură română pentru clasa a XII-a, ediția 2007, editat de „Humanitas” (unul dintre cele mai bune dintre cele 7-8 câte au apărut în același an) și îi cerem o semnătură pe o pagină cu portretul lui Blaga, din a cărui creație a tradus în italiană. Ni-l ia infometată și nu-l lasă din mână decât după ce i se dă de înțeles că plecăm. „Nu mai poate scrie, ne spune gazda noastră activă. Citește însă mult, câteva ore pe zi, mai ales din literatura română.” Încercăm din nou să o atragem spre noi. Zădărnici! A descoperit la pagina 56 un pasaj care îi părea cunoscut, despre „Condiția umană și sentimentul religios”: omul își construiește întrebări care „diferă, de la căutarea înfrigurată a lui Dumnezeu, a unor dovezi palpabile, la sentimentul abandonării lumii de către Divinitate sau,

dimpotrivă, la cel al omniprezenței semnelor divine în lume”. În 1962, ea scria ceva asemănător, vorbind despre poezia lui Eminescu, „care nu poate fi înțeleasă în afara atmosferei ideologice, adică a humusului filosofic, etic și social în care se naște și din care se hrănește. [...] Problema cea mai acută rămâne mereu pentru el determinarea raporturilor dintre Dumnezeu și lume, dintre existența definită ca vremelnice și Ființa identificată cu Vespnicia”.

Agitația din jur o face să întreprindă lectura și să ne privească mirată: „Cum, plecați? Nici nu am apucat să vă spun ceva despre literatura dv.,” pare a mărturisii uitătura ei. Nu se lasă și deschide din nou manualul, acolo unde sunt fotografii. Ni-l arată întâi pe Bacovia și face gestul descris mai sus; pentru Blaga, la fel. Pe Brâncuși ni-l arată cu degetul doar pentru a ne demonstra că-l știe. La Arghezi se miră că stă față în față (pp. 24-25) cu Rainer Maria Rilke. Se minunează că într-un manual de literatură apare un careu de cuvinte încruciate (p. 41), dar din cele câteva silabe deducem că nu respinge ideea. Are sentimentul că ne reține și de aceea se grăbește spre sfârșitul cărții, unde dă peste portretul lui Marin Sorescu: tot o veche cunoștință! Se înțelege că manualul nu a mai făcut cale întoarsă spre Bacău...

Aplicând convenția, ne-am pregătit de plecare, nu înainte de a mai face câteva fotografii, respectând spațiul personal: pe măsuta din stânga se află volumul I din „Studiile românești” ale lui Ioan-Petru Culianu; dedesubt, ca o lectură încheiată, „Vatra” de la Târgu-Mureș și „Observator cultural”. Vasile Spiridon își strânge camera de luat vederi, cu mulțumirea că a colectat câteva imagini-document. (În „Dicționarul general al literaturii române” din 2004, la pagina dedicată Rosei Del Conte, apare o fotografie înfățișând-o pe exegeta eminesciană strângând prieteneste mâna lui Eugen Simion. Colțul camerei, cu fotoliul și canapeaua, este același în 2007.) În cale ne apare menajera, cu două cești de cafea aburindă, pe o tavă de toată frumusețea. Robiți de angajamentul asumat, refuzăm politicos și ne precipităm spre ieșire. Din ușă, o zărim pe Rosa Del Conte în același fotoliu din care nu s-a ridicat, împreună din mâinile a despărtire de vechi și mari prieteni. Acasă, adică în Bacău, recitim dedicația autoarei pentru ediția românească și datată „iunie 1989”: tinerilor li se închină exegeta Rosei Del Conte și, de fapt, creația eminesciană: „Da, la voi se-ndreaptă cartea-mi,

La voi, inimi cu aripe.
Ah! Lăsați ca să vă ducă
Pe-altă lume-n două clipe.”
Este legământul unui om care unifică universuri imateriale, sfidând marginile Timpului și tinzând, asemeni tinereții, spre Absolut.

Ioan DĂNILĂ

• foto: Ioan Dănilă

• Vasile Spiridon în vizită la Rosa Del Conte

Carletta Elena BREBU

Comunicarea „O nouă religie”

Ne aflăm într-o perioadă, în care din ce în ce mai mulți cercetători în domeniile lingvisticii și publicității caută să redescopere pârgurile ascunse ale comunicării interumane, de la simpla și vitala comunicare cotidiană până la cea din mediul politic (în care cuvântul devine instrumentul perfect de manipulare a maselor, evident, asociat imagini). Ba mai mult, comunicarea pare să devină ținta celor mai mulți tineri atrași de poveștile unor cariere de succes în mediile jurnaliste, politice, sociale, lucru cu publicul, relații etc. Și, încă din școala zilelor noastre, elevii încep să învețe că „vorbirea” poate deveni o armă de preț, dacă e asociată unei gândiri pervertite „frumos”, aservite unui scop nobil sau ignobil. Așa iau naștere adevărate cruciade în numele victoriei prin cuvânt, diverse forme de „debate”, metode și mode de comunicare... în fața cărora avocații, de exemplu, nu par să se mire și pe drept cuvânt, căci justiția e subiectivă și oarbă, iar de câștigat într-un proces nu câștigă cel nevinovat, ci acela care-l plătește pe cel mai „tare în argumente, speculativ și bun de gură” – ca să-mi citez un fost mentor (al cărui nume, din respect, îl trec sub cuvioasă tăcere).

Nu mi-am propus, însă, să-l redescopăr pe Esop... Toți știm că o vorbă dulce mult aduce, că tonul face muzica sau că un cuvânt poate ucide... Cuvântul servește, deserveste sau e servit... Depinde de „ospăt”.

Dată fiind această adevărată „explozie” informațională în domeniul comunicării, mă voi opri în cronică mea asupra a două lucrări ce mi-au atras atenția și anume „Comunicare și publicitate” de Dorin Popa și „Psihologia reclamei” de Dimitrie Todoran – ambele cărți fiind apărute la București Ed. „Tritonic” în cadrul colecției „Comunicare. Media” de curând.

Dl. Dorin Popa, dr. în științe filologice și publicist la cele mai importante gazete și reviste din zona Moldovei: „Timpu”, „Contemporanul”, „Ziarul de lași”, este și lector la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași și membru a numeroase asociații profesionale („Asociația Ziariștilor Români”, „Uniunea Scriitorilor din România”, „World Academy of Arts and Culture”).

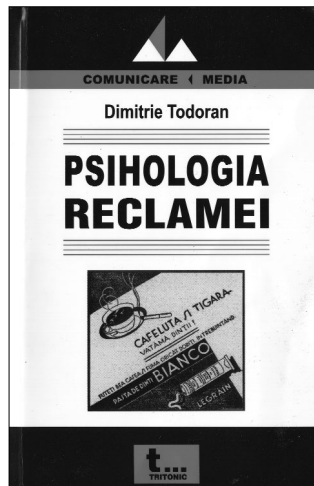
Importanța lucrării „Comunicare și publicitate” este cel mai activ autor al secției de la universitatea ieșeană. Cel de-al șaselea volum, cel de față, abordează fenomenul publicității din perspectiva paradigmei contemporane a comunicării. D-sa știe bine că așa cum comunicarea este totdeauna dependentă de context, publicitatea este dependentă de mediul inclusiv comunicational, în care se exercită. Din această perspectivă reface succint istoria publicității, îi analizează structura și mecanismele, pentru a încheia convingător cu un model comunicational al discursului publicitar. Analiza retorică acestui discurs în expansiune, permite

autorului să pună în lumină principalele calități și limite ale acestuia, în funcție de tipurile de media-scris, vizual, audio-vizual – la care recurge pentru a-și împlini menirea și funcțiile. Ptin această carte, profesorul Dorin Popa își reconfermă înalta experiență nu doar în domeniul jurnalisticii în general, ci și în acest domeniu special și exploziv care a devenit publicitatea.” (cf. op. cit. v. contracoperta)

De altfel, chiar modul în care pune problema însuși autorul atrage atenția asupra importanței comunicării în planul social sau cultural în modernitate: „...deși comunicarea este o practică, formarea este aici la fel de importantă ca și în oricare altă profesie, în vreme ce datele vocaționale importante nu pot suplini absența datelor profesionale. Însăși vocația se oțeliește nespun de iute, dacă nu este hrănită continuu de competențele unui intelectualism de bună calitate. (...) În absența cunoașterii adecvate a procesului comunicațional, vom fi condamnați să ne ducem zilele într-o lume în care se vorbește din ce în ce mai mult și în care ne înțelegem (comunicăm) din ce în ce mai puțin. Și aceasta, deși comunicarea întrunește consensul internațional sau după cum afirmă Lucien Sfez este o nouă ideologie ba chiar o nouă religie în devenire în plan mondial. (în cf. cu op. cit. p. 7-8).

Pe lângă bibliografia impresionantă, cartea reușește în cele 100 de pagini să expună fenomenul publicitar actual în scheme, tabele și demonstrații în relație cu fenomenul, cu funcțiile și importanța comunicării (cuvântul scris și cel vorbit) într-o manieră practică oarecum școlastic-academică, surprinzând anumite conexiuni interdisciplinare, și ținând cont în permanență de relația dintre mesajul spus sau scris și publicul-țintă (perceptat când ca obiect, ca obiect, când ca subiect sau simultan în cele două accepțiuni): „În consecință se creează senzația (și poate că nu este numai o senzație!) că doar comu-

nicaarea publicitară mai răspunde astăzi prin cele două atribute majore ale sale – proiectare și identificare – rolului de formare a comunităților.” (op. cit. – p. 26) Trimiterea pe care autorul o face la opiniile lui J. Dewey nu este decât în sprijinul afirmației sale: „Oamenii trăiesc în comunitate în virtutea lucrurilor pe care le au în comun; iar comunicarea este modalitatea prin care ei ajung să aibă aceste lucruri în comun (...) Comunicarea (...) este cea care asigură dispoziții emoționale și intelectuale asemănătoare” (apud op. cit. - p.26) sau opinia lui L. Sfez: „Comunicarea moare prin excesul de comunicare (...) nu realizăm altceva decât mașini (...) pentru produs comunicare; mașini cărora le lipsește componenta dialogală, astfel încât astăzi comunicarea este tehnologică sau nu este deloc.” (apud op. cit. – p.27)

Cel de-al doilea autor, Dimitrie Todoran, pare să urmărească mai curând valențele în plan psihologic ale comunicării prin publicitate și reclamă. Cartea d-sale reprezintă o reeditare și se înscrie într-o serie întreagă de lucrări pe teme învecinate: „Psihologia temperamentului” (1932), „Bazele psihologiei caracterului” (1935), „Psihologia educației” (1942), „Introducere în pedagogie” (1945). Volumul „Psihologia reclamei” – din câte se pare, a apărut postum și anticipează multe dintre orientările din publicistica actuală, fructificând în mod original teoria comunicării și impactul psihologic al comunicării interumane. De data aceasta accentul e pus pe comunicarea prin reclamă. Vizualul și auditivul – subordonate unui mecanism psihologic rafinat și calculat în relație cu impactul economic – devin acum subiect de dezbatere. Importanța comunicării prin imagine pare să-și aroge drepturile manipulării subtile a potențialilor „clienți”/ „cumpărători”. Mi-au atras în mod special atenția două definiții oferite reclamei: prima aparține lui Seyffert: „reclama este trezirea

intenționată a atenției și a interesului la persoane sau grupe de persoane în legătură cu bunuri materiale, în vederea producerii cumpărării”, în vreme ce König nuantează definiția: „reclama comercială este acțiunea metodică asupra psihicului uman, cu scopul producerii unei înalte dispoziții voluntare, în vederea dobândirii prin cumpărare a obiectului prezentat de reclamă.” (apud op. cit. - p.39)

Cu o componentă pragmatică justificată *ab initio*, lucrarea lui Dimitrie Todoran explică importanța psihologiei și a tehnicilor de comunicare prin imagine, prin raportare la anumiți parametri ce țin de impactul scontat asupra publicului – țintă: „Intensitatea, izolarea, mărimea, mișcarea, contrastul formal, poziția spațială și repetiția ca atare a reclamelor nu determină procesele percepțive și apreciative, decât în măsura în care atenția inițială deșteptată de ele își găsește un suport interior-devenind voluntară – datorită actualizării unei tendințe sau dorințe. Acești factori atenționali care avantajează o situație față de altele nu sunt condiționați de învățare. Ei au, totuși, o rațiune psihologică mai profundă: sunt conectați la experiența filogenetică (a speței).” (op. cit. -p.-65)

Este subliniată și comunicarea vizuală prin simboluri cromatice sau geometrice: „Unitatea în forma reclamei se realizează prin armonia, proporția, simetria, calitatea și cantitatea liniilor și prin valorile calitative ale nuanțelor cromatice și acromatice. Ce simbolizează linia ca element constructiv al formei? Linia dreaptă fin-cenusie exprimă delicatetea, cea fin-neagră precizie, iar cea plină soliditate. Linia verticală simbolizează grația, simplitatea și, uneori, tăria. Ușurința, repaosul, liniștea se exprimă prin linia orizontală; efortul, activitatea, mișcarea prin linia diagonal - oblică. Linia curbă e uneori mai plăcută decât cea dreaptă; ea exprimă ușurință și mângâiere simbolizând mișcări similare celor executate de membre.” (op. cit. - p.80) iar: „Nuantele cromatice se împart din punct de vedere al tonalității lor afective în *activ-iritante* (roșul, portocaliul, galbenul și purpuriul) și *calmante* (verdele, albastrul, indigoul și violetul).” (op. cit. – p. 81)

Prin urmare, comunicarea a creat toate mecanismele și comportamentele umane, a clădit și a distrus indivizi și societăți. Componenta spirituală a cuvântului („La început a fost Cuvântul”) s-a drenat spre planul afectiv-emoțional, cognitiv subliminal... Construcție și deconstrucție..., proces în care omul devine deseori manipulat! Până și expresii ca „om de cuvânt”, „a-și da cuvântul”, „a avea cuvânt de zis”, „a lua cuvântul”, „purător de cuvânt” etc. trimit la domenii conjuncte și complexe... Banala avertizare din toate filmele polițiste: „Ai dreptul să taci... Tot ce vei spune poate fi folosit împotriva ta!” etc. aspectează în planul social asumarea prin și în fapt a importanței comunicării prin cuvânt, imagine, gest și, inevitabil, implicațiile morale.

De la spiritual la afectiv, social sau tehnologic, cuvântul – ca bază a comunicării – dar și reflectarea lui prin gest (de la gest verbal) sau imagini – vor crea realmente noi științe ale viitorului.

Manualul jurnalistului

Deși pretinde a nu fi din „stirpea lui Spinoza”, profesorul Constantin Călin se dovedește, încă o dată, un aristocrat al spiritului. Recentul său volum, **Gustul vieții: varietăți critice**, Bacău, Editura „Agora”, 2007, similar prin consistența celor anterioare și, în același timp, mai viu, probează contrariul. Consecvent propriilor principii, Constantin Călin se dezvăluie drept un meseriaș în sensul nobil și vechi al termenului. Concepția despre menirea publicisticii îl separă net de lumea cea nouă și bicisnică din presa actuală: „Publicistica nu-i o goană după subiecte ori o înghesuială vulgară în care cel mai zgomotos iesse în evidență. (...) Un articol e o fereastră asupra unui subiect. Am muncit ca ea să fie transparentă și de mărime potrivită.” (p. 7) În accepciunea sa, un jurnalist nu poate fi decât „un om întreg”, căruia îi întocmește un set de calități indispensabile: „Pentru asta trebuie multe: sănătate robustă, experiență de viață, știință de carte. Voceaie. Pasiune și energie. Ochi deschisi, minte trează, inimă fiebinte. Convingeri, mai ales convingeri!” (p. 127) E în aceste rânduri un veritabil portret-robot al gazetarului ideal. Cine are urechide auzit, să audă! Mă tem însă că la confruntarea cu o asemenea listă foarte puțini ar rezista.

Autoportret: omul și scriitorul

În filigranul cărții se ascunde (și nu prea) imaginea celui care o scrie. Adevăratul Constantin Călin este un om loial, care nu-și uită originea și nici prietenii sau colegii. Nu întâmplător, celor pe care nu îi mai are aproape le întocmește portrete spirituale, în lumina felului în care i-a cunoscut. Cu bune și rele, dar mai ales cu sentimentul că ei nu trebuie uitați. O lecție de omieie și de civilitate. Finalul volumului ni-l dezvăluie însă prozator în toată regula. Consemnând în jurnal moartea părinților (și mai ales a Mamei), pe care o resimte și ca pe o despărire, dar mai ales ca pe un (nou) semn al trecerii timpului, autorul realizează pagini de un dramatism și de o sensibilitate rară. Respiră în aceste rânduri un umanism tulburător, cum rareori mi-a fost dat să întâlnesc: „Stau la căpățîlul Mamei, singur, și caut să-mi întipăresc fiecare trăsătură a ei. Fața sa pare liniștită, exprimând un fel de ciudată împăcare cu cele ce s-au întâmplat. Observ că are mina stingă înțeleasă iar dreapta i-vinătă, albăstrie. Sint miinile care m-au legănat, m-au purtat, m-au născut. Cum, nu vor mai vibra niciodată? În afară de Mama, pe care adesea n-am înțeles-o, nimeni nu m-a iubit deplin (...)” (p. 494)

Situarea periferică și intransigența scrisului

Constantin Călin scrie o publicistică atipică, nevindictivă, amestec de eseu, istorie și critică literară, cozerie, portret și mărturisire. Evident, în proporții variabile. Străbătută de un ochi critic atent, dornic să surprindă partea esențială a chestiunii abordate. Totul este făcut cu meticulozitatea omului care nu caută senzationalul, ci durabilul. Sacrificând aspectul spectacular, publicistul refuză compromisul. Nu se prostituează în numele ratingului sau al publicității ieftine. Ceea ce îi dă o superioritate morală, îi permite să se așeze dincolo de valurile trecătoare ale prezentului și să judece la rece. Neslujind vreunui stăpân, rămâne independent. Situarea periferică îl avantajează, oferindu-i posibilitatea de a se detașa și de a fi obiectiv. Odată subiectul ales, se trece la etapa următoare, a dramăului. Indiferent despre ce scrie totul este atent disecat. Autorul deschide

Prejudecata centrului sau despre publicistica totală

Adrian JICU
jicquadrian@yahoo.com

la caricatură. Fularul roșu, lung, pus pe deasupra pardesiului, după moda pariziană, atenua ceva din negreata tenuului și din grimasă. Bruscdind așteptarea unei părți a publicului cu observația că «sintem un popor retoric», a vorbit scurt, în pseudosentenții, cind ca un bonom, cind sarcastic.» (p. 230).

Descopăr acum, pentru întâia dată, că presiunea timpului îl afectează și pe Constantin Călin, sub forma unor scăpări: „De ce țiganii nu sint români”, în loc *Pentru ce țiganii nu sint români*, „Zi mai degrabă...”, în loc de „Zi mai degrabă” (p. 51) sau „am văzut următoarea reclamă” (p. 67). La alții nu mă mira zeci de greșeli, însă aici am fost contrariat. Este, cred, semn că autorul nu-și mai poate îngădui răgazul sfeluirii textului până la perfecțiune.

Umor și umoare

Publicistul nu-i lipsit de umor și de umoare. Iată un pasaj elocvent în acest sens, unde, prin tratarea extrem de serioasă (articolul se cheamă *Femeia în mână*), se obtine un puternic efect critic: „Cine sint purtătorii acestei filozofii? «Frații, smenarii, peștii, hoții», «bisnitarii», «mafioții» cu afaceri secrete, barosanii care dau «banii la mișto/ pe mașini și Marlboro», «băieții antistres» proveniți din rândul «băieților de cartier», «afemeiații, gagicarii», buni la «vrăjeală». Luați separat, fiecare se crede născut pentru a fi «șef», «arătos», macho, «gigolo», «golan de golan», pe care «nimeni nu poa' să-l facă», iar dacă încearcă, îl «bagă în belea». El se «respectă», se «bagă în seamă», e prodig, galant, nu se uită cât cheultuie, pentru că-i «bazaț acolo în buzunărăș», are «valoare» și «clasă», «mașina cea mai tare», «Merțan» sau «Jeep ultimul tip», de asemenea, fetele și femeile «cele mai tari», multe, încât abia le face față: «la-o înainte, urcă-te în pat (îi spune unuia sau fiecăreia)/ MISCĂ-TE ODATĂ, am programul încărcat». Succesele de om norocos (casă mare, bani, mașini, femei) sint bune (filozofia își dă aici mâna) pentru a-i supăra pe «dușmani», care, săracii, «se oțică», cad în boală. Dar el, ca dovadă că nu-i pasă,

suffet bun, bea în cinstea lor! E pur și muove. Monoton prin repetarea acelorași «idei», de o mare sărăcie intelectuală, chiar dacă uneori o dau pe «radicale», precare și ca literatură, manecele nu reflectă din cultura epocii decât «Vacanța mare», filmele Van Damme și telenovelele. Iată un ecou al acestora din urmă: «Ca și în telenovele/ Căutați femei fidele/ Si atunci când le gășiți/ Le-nselaiți și le mințiți». N-am înțeles prea bine: e un reproș sau un îndemn? Probabil îndemn, căci amoralismul pieselor de acest gen nu mai trebuie demonstrat. Comparete cu erotica Poetilor Văcărești, a lui Costache Conachi și Anton Pann, ca să nu mă refer și la cea a poetilor din generația lui Alecsandri ori a lui Eminescu, ele atestă o gravă involuție sufletească, o impudoaare masivă, care i-ar îngânduura și i-ar face să rosească pe înaintași. Noi ne-am obișnuit!» (p. 188). Operând cu materialul clientului (adică al maneliștilor), gazetarul subliniază chestiuni de domeniul evidentei, pește care însă trecem cel mai adesea nepăsători. Pe lângă comicul involuntar pe care îl conțin, «versurile» citate primesc o altă lovitură prin comparatia cu lirica Văcăreștilor, a lui Costache Conachi și a lui Eminescu. Când trebuie să se apere în fața soției, care îl avertizează că dulciurile sunt periculoase, criticul invocă argumente din istoria literară, urmărind la ce scriitori apar ele și în ce epoci. Alteori, sancționează lipsa de măsură în folosirea unor termeni, cum ar fi Europa ajungând să constatae hătru: «Într-o zi, pe un microbuz al unei firme județene de transport, am văzut următoarea reclamă: «Bacău-Cucova și retur. Cu noi în Europa». Nu știți unde e Cucova?...» (p. 67).

Revanșa periferiei

Gustul vieții este, în fapt, o veritabilă lecție de moralitate și profesionalism, pe care Constantin Călin o (pre)dă. Văd în acest volum nu doar o formă superioară de publicistică, ci și o răzburare a provinciei. O demonstrație a faptului, că nu situarea geografică, ci aceea sufletească și intelectuală dau valoare scrisului. O lovitură aplicată prejudecății că doar centrul cumulează valorile.

Un bibliobus pentru Bacău

Că lumea nu prea mai citește cărți, se știe. E ocupată cu cele ale vieții, cu «efemerindele», pragmatismul e la ordinea zilei. Dar lumea e mare și diversă, și în ea mai sunt oameni care nu au renunțat la dulcea zăbavă a lecturii. Cum nu toți dintre acela cu plăcerea cititului de cărți au și bani ca să le cumpere, imprumutul de la bibliotecă e singura lor soluție. Cu atât mai fericită e situația, când bibliotecă le vine acasă, pe patru roți. Consiliul Județean Bacău, prin vocea președintelui său, Dragoș Benea, a lansat această idee într-o conferință de presă de la sfârșitul anului trecut, precizând că ea va fi susținută financiar, de la buget, pentru traducerea în fapt. Urmează, asadar, să fie achiziționat un autovehicul de mari dimensiuni, care să transporte carte în tot județul, astfel ca și cititorii din mediul rural să aibă acces la fondul existent la Biblioteca Județeană „C. Sturdza”. Se dorește, prin aceasta, «consolidarea relațiilor dintre bibliotecă și locuitorii județului». Desigur, ideea nu e rea deloc. Și nu este nouă. Ea funcționează foarte bine în țări avansate, unde există chiar o tradiție în acest sens, în Elvetia, Anglia, Franța, America și, mai ales, în Peninsula Scandinavică. Pe acolo, se vede foarte des un „book mobil”, extrem de bine dotat. Și în România au circulat, între anii 1950-1953, după câte avem noi știință, „vase culturale”, între Galați și Brăila, alte experimente cu biblioteci mobile fiind făcute și la București, Cluj, Covasna, etc. Pentru ca sistemul să funcționeze este nevoie de un tip de nucleu, de depozit central al cărții, de unde acestea să plece spre niște cititori civilizați, obișnuiți cu imprumutul și restituirea acestuia la termen. Legea bibliotecilor de la noi nu permite înstrăinarea cărților din fondurile existente, constituite în gestiune. În mediul rural sunt biblioteci comunale, finanțate de primării, în sfera acestora de competență stând imprumuturile de carte către localnici. Biblioteca județeană sprijină metodic, profesional, aceste biblioteci, le îndrumă activitatea și desfășoară împreună diverse activități (lansări de carte cu scriitorii invitați, profiluri de creatori, aniversări, comemorări, dezbateri pe diferite teme, etc.) în cadrul unor parteneriate. Pentru promovarea lecturii publice, o idee excelentă, cel mai nimerit ar fi genul de bibliobus care să funcționeze ca o filială mobilă. În Bacău, în primul rând. Efortul meriut făcut, iar pentru deplasările din mediul rural mai sunt de perfectat și alte chestiuni înănd de stricta modalitate a imprumutului, de siguranța acestuia. (C.M.)

Arthur Porumboiu

Printul captiv

Cartea **Printul captiv** (Constanța, Editura „Ex Ponto”, 2006) este „decarul” lui Arthur Porumboiu în poezie. Apreciat și ca autor de proză, scriitorul a fost distins nu o dată cu premii literare importante. **Printul captiv** e un volum de maturitate, cu versuri în care nu se simte nicio ezitare stilistică din partea autorului. Sunt aici poezii solare, *princiare*, dar și unele încorsate de tribulațiile sufletesti existente în viața oricărui om. Nu întâmplător este ales următorul moto din *Eclesiastul*: „Totul e desertăciune și goană după vânt”. Singurătatea apăsătoare nu copleșește, nu sufocă nici poetul și nici posibilul cititor; nu doar speranța este sugerată, ci și necesitatea înținerii ei: „Dincolo deșertul poate fi/ singurătate de gheață/ sau un tunel ce nu mai duce la zi;/ totuși El continuă să caute./ să caute! Poate un crin va zâri/ să-i vorbească./ ori o făclie/ ce trebuie cunoscută./ încercată cu palmele./ cu privirile-lucrătoare/ de altă zare”. Acest „Căutător” – un alter ego al poetului – este de o perseverență uimitoare, pentru care nu obiectivitatea finalului are importanță, ci aspirația, pe întregul parcurs al unui drumul ezoteric, spre lumină și trăirea care este atât de intensă încât devine inefabilă: „cu un forceps încearcă El/ să extragă lumina din fulger;/ i se taie brațele-n zimițe de oțel./ i se îndeasă ochii în ger./ și pentru o secundă/ e tras cu teribilă forță/ în Necunoscută Undă./ și-aude, însă nu poate/ să transmită clar ce-a cunoscut./ i se reteză sunetul la jumătate!” E un catharsis idealizat și considerat intangibil de către Poet: „Oh! Nu poate pătrunde./ nu poate pătrunde/ acolo unde lumina își are/ eternele-i unde.” Drama de aici ne amintește oarecum de cea a „geniului pustiu”; de altfel influența geniului poetic eminescian se simte și în alte poezii, cum ar fi, spre exemplu, cea care în final este tributară celebrului vers din *Odă (în metru antic)*: *pe mine/ Mie redă-mă!*, Arthur Porumboiu apelând și la un titlu subtil, cu putere de sugestie *Invocație pentru bucurie*: „Bucurie/ crescută din asteptare/ nu mă condamna/ la singurătate! Lasă-mă-n aerul dimineții/ pasăre neștiutoare/ de moarte!/ Precum catedrala, orgilor clare./ lasă-mă pe mine mie însumi!” Afin sufletului eminescian, Arthur Porumboiu e preocupat și el de ireversibilitatea timpului, de ierarhiile stabilite de divinitate (mai mult sau mai puțin cunoscute de cei pământeni), de forța supremă a demiurgului și pledează pentru bucuria clipei dăruite, așa cum făcea mai demult idolul său în *Stelele-n cer*. A nu se înțelege că Arthur Porumboiu este un epigon al lui Mihai Eminescu. Deși păstrează tonul romantic, stilul e diferit, iar dacă la precursorul său atitudinea dominantă era pesimistă, acest *Print* din secolul nostru, chiar și în *captivitate*, găsește câteodată surse de energie, de optimism. De altfel, cuvinte cum ar fi „bucurie”, „lumină”, „pur”, „primăvară”, „suflet”, „crin”, „cald”, „alb”, „emoții”, „sentimente” sunt frecvente și au valențe de simboluri: „Întoarce-mă în vechile tipare!/ Tineretea e unica secundă/ ce mă păstrează integral și pur/ ca sufletul apei în undă./ O, Primăvară! Ruptă ți-e lumina/ și dusă-n pulbere?/ Măcar o clipă să mă mai tulbure/ cum de mireasma crinilor – grădina./ Veni-va oare? Mai există spațiu/ unde sufletul liber să pătrundă/ cu voluptate, și să soarbă cu nesățiu/ bucuria precum seva în frun-

ză?” Dar lirismul poetului este punctat și de însemne critice, de tragismul răstignirii și repetiția ciclică a jertfei lui Iisus, a Vieții ce nu poate fi deplină decât prin asumarea suferințelor mântuitoare: „Culoarea devora altă culoare,/ și noi eram pelerini triști/ având în palme/ piroanele noilor Crisți./ Și numai prin picăturile/ ce măcinau piatra noii Golgote/ puteai să exiști!”

În *Secolul de beton* evoluția este doar una ce ține de „tehnică”, se situează la antipodul panteismului și această „ieșire” a omului din mediul său natural îl depersonalizează și atrage după sine o înfrigurare în suflet: „Un chirurg ce-ți amputează-n grabă/ rădăcinile care ți țineau legat/ de pământul cald;/ și fericit că uneltele lui/ au lucrat cu precizie/ și s-a umplut coșul de sentimente/ și emoții pălpânde/ acum resturi netrebuitoare-/ rece, indiferent, și având ceva din marea nebunului/ se pregătește să-ți ofere/ alte îmbunătățiri necesare.” Acest poem oarecum traumatizant este imediat urmat de unul calin, în care poetul dăruiește și se dăruiește spre binele celor din jur. Și e atât de „uman” încât și toamna își diminuează melancolia: „Eu: un braț de vreascuri/ într-o seară de toamnă/ luminând așteptarea unor suflete/ rupte de îndoială și teamă;/ pălpând pentru ele/ și dându-le o clipă de speranță/ în timp ce bruma le argintea zăpezile/ și fructele de toamnă se retrag.”

Lui George Bacovia îi sunt dedicate două poezii, *Timp bacovian* și *Ce seară!*, în care asemănarea peste timp între cei doi lirici o asigură cadența melodică: „Sînt un bulgar de pământ asudând/ și Luna înnebunită își sună șchelăria/ în părul meu de pământ! / Ce seară de noroi și nici un gând...” Autorul își regretă neîmplinirile, deplânge lipsa de putere a propriului Cuvânt prin care și-ar fi dorit atât de mult să îmbunătățească, să înfrumusețeze lumea: „Eu însumi nu știu: voi putea,/ prin verbul tăios, răspicat,/ să mai salvez un zâmbet condamnat la pulbere?/ Mai fericit dacă/ aș deveni fir de iarbă-/ el crește/ și lasă-n pământul protector/ lumini viitoare” Poezia lui Arthur Porumboiu seamănă când cu un cântec de lebadă, când cu un tril de privighetoare, oscilează între credință și

scepticism, între veselii ale inimii și angoase de „Print captiv”, din care cea mai acută e cea care dă chiar titlul volumului. Și totuși Arthur Porumboiu revine cu însufletiri de speranțe, cu *Dimineața sufletului*: „Ce dulce clipă! Albul sunet/ îmi umblă dulce prin auz./ și soarele întrând în mine./ mi-e protector și călăuz.”

Printul captiv este un volum complex, o parte a lui fiind un antidot pentru tristețe, iar cealaltă, o lecție de maturitate oferită aceluia care din prea multă naivitate ar putea aluneca în superficialitate. La sfârșitul lecturii rămânem cu speranța pe care ne-a transmis-o autorul ca noi și cei din jurul nostru să fim mai buni, mai „luminoși” spiritual, să ne acceptăm fără încrâncenare propriul destin, să începem să iubim sau să ne mărim dragostea!

Violeta SAVU

Doru Ciucescu

Peste Prut și mai departe...

Cunoscut publicului prin articolele din „Ziarul de Bacău”, Doru Ciucescu revine, iată, cu volumul **Peste Prut și mai departe...** (București, E.D.P., 2007), un agreabil jurnal de călătorie, inspirat din lumea răsăriteană, mai exact, din experiențele trăite în Republica Moldova, Ucraina și Rusia. Dacă anteriorul **Măncătoarele de ruj de buze din Casablanca** înfățișa aspecte din viața Islamului nord-african, acum atenția autorului se îndreaptă către o problemă neglijată în spațiul românesc: aceea a Basarabiei.

Profund de participările la diverse conferințe pe teme științifice, universitarul băcăuan consemnează cu minuție ceea ce vede. Înainte de toate, Doru Ciucescu este un bun observator. El cercetează locurile și intră în vorbă cu oamenii, le caută porțile sufletesti spre a-i putea descoase și înțelege. Lucru mărturisit, de altfel, în *Argument*: „Am vizitat muzee, palate, dar cu sufletele oamenilor a fost altceva, în ele nu se poate intra cu bilete de agenție... De aceea, am redat cu fidelitate conversații, reacții, păreri, chiar și tăceri, în care am putut citi sentimente și gânduri

nu întotdeauna limpezi!” Curios, cum îi șade bine unui călător, nu scapă nimic. Drumurile sale nu alunecă niciodată în rutină. Convenția pe care o stabilește este simplă. Un imaginar partener de dialog, de regulă profesorul Ion Carteputredă (nume cu evidentă tentă ironică), îl inițiază, oferindu-i mereu informații (între noi fie vorba, mai mult sau mai puțin exacte). Din discuțiile celor doi ies texte interesante, de popularizare, amestec de istorie, geografie, politologie, economie sau religie.

Calităților reportericești ale autorului li se opune însă o anume stângăcie, vizibilă când încearcă să literaturizeze. Frazele sunt atunci greoaie, dialogurile artificiale, personajele stereotipe, iar finalul previzibil. Când trebuie să descrie frumoasele basarabence pe care le întâlnește în centrul Chișinăului, autorul își trădează formația, neputându-se debarasa de limbajul tehnic: „Copacii din grădina publică din spatele nostru dădeau o umbră plăcută. Pe bănci vedeam numeroase perechi de picioare lungi, originând sub mini-fuste cu rol mai mult decorativ, subtenite radial spre domnițorul împietrit.” Despre rusul Ivan ni se pune că „posedă bine și moldovenească”. Alteori, dăm peste scâpări impardonabile: „rămâne ca cititorii” (p. 7), „înfofolite ca cele din Siberia” (p. 27), „Costache Negruzzi” (p. 67) sau „ca să îl mai citez o dată pe maestru al «limbajului de lemn»” (p. 105).

Dincolo de aceste slăbiciuni, cartea de față rămâne însă un volum plăcut. Doru Ciucescu se dovedește un reporter priceput în a pătrunde dincolo de aparența celor văzute. Scene precum discuția cu cerșetorul din fața unei biserici din Chișinău, prezentarea pitorescului talcioc din capitala Basarabiei, discuția din tren cu preotul Neculai Cucernicecu sau întâlnirea neașteptată cu studentul Laurian Eminenteev și tânăra sa parteneră Ileana Creduleva sunt instantanee reușite din viața Basarabiei. Plac în aceeași măsură descrierile palatelor din Crîmea sau bancurile hâtre pe care călătorul le consemnează cu acribie. Însă miezul cărții nu e aici. Atenă la tot ceea ce vede, autorul pătrunde dincolo de aparență și intuiește amărăciunea basarabenilor, care și-au pierdut sentimentele proromâne. Blazarea lor este speculată însă de autoritățile comuniste, care profită de orice ocazie pentru a păstra viu cultul Rusiei. Rezultatul: o țară săracă, dezbinată, cu oameni ușor manipulabili și fără o identitate clară. Sentimentul dominant este acela al dezamăgirii. Pe un ton mai degrabă melancolic, Doru Ciucescu își amintește cu nostalgie nedesimulată anii în care moldovenii nu-și uitaseră obârșiiile: „Seara ni s-a oferit o cină cu degustări de șapte sortimente de vin. O orchestră de lăutari a interpretat «Balada» de Ciprian Porumbescu și abia atunci am avut certitudinea că spiritul românesc din Basarabia, în ciuda tuturor opreliștilor florure, a străbătut de sub lepedea apăsătoare a imperiilor țarist și sovietic, ca o floare firavă.” **Peste Prut și mai departe...** se dovedește nu doar un simplu jurnal de călătorie, ci un avertisment serios în legătură cu deznaționalizarea românilor dintre Prut și Nistru.

Adrian JICU

• Marius Crăiță Mândra

O insulă de lumină într-o galerie de artă

Cei care au avut curiozitatea de a vizita în decembrie Galeria „Nouă” a Filialei Bacău a Artiștilor Plastici din România s-au bucurat de o expoziție de artă care le-a irizat privirile, expoziție intitulată, deloc întâmplător, „Myconos, mirajul luminii”, semnată de pictorița Carmen Poenaru. Tablourile, în care pitorescul celebrei insule Myconos a fost redat cu meșteșug artistic, n-au fost pictate din pură imaginație. Pasionată de a cunoaște cât mai multe locuri noi, cosmopolite și fermecătoare, Carmen Poenaru a străbătut și a contemplat acest colț de rai înconjurat de apele serafice ale Mării Egee. Dealtfel, la vernisajul expoziției din 7 decembrie 2007, pictorul Vasile Crăiță Mândră a atras atenția asupra *măiestriei* lui Carmen Poenaru de a „surprinde atmosfera specific mediteraneană, amprenta locului” și a remarcat „virtuozitatea” artistei de a prinde în peisaj *cerul și apa*, „două zone greu de rezolvat”. În acest context, Vasile Crăiță Mândră a mai afirmat despre Carmen Poenaru că este o pictoriță „animată de un entuziasm fantastic, lipsită de rețineri, folosește culori direct din tub și totuși cromatica nu este una agresivă, paradoxal, impresia finală este de rafinament”. Nota dominantă a lui Carmen Poenaru stă sub semnul *rafinamentului* atât ca artistă, dar și ca prezentă fizică, eleganța este prezentă și în discursul ei verbal. Iată cum a descris insula preferată: „Myconos face parte din lanțul de insule al Cicladelor, poate cea mai celebră dintre ele. Locul impresionează prin lumina puternică, atmosfera de curățenie cu străzi pavate, casele albe cu colțuri rotunjite. Aici cerul are o profunzime neobișnuită în altă parte, pictorul vibrează la reflexia dintre cer și apă.” Deși eclatante îndeosebi prin *albastrul de insulă*, elementele de habitat, prezente în peisaje, îndepărtează orice însingurare și induc privitorilor un sentiment de profundă intimitate, iar dacă nu am vizitat acele locuri, expoziția lui Carmen Poenaru ne-a adus visul ca într-o bună zi să pornim într-o călătorie spre acel loc fascinant numit Myconos. (V. S.)

În competiție cu actualitatea

Recunoscută ca o manifestare de tradiție, Gala Presei Băcăuane de anul acesta a fost organizată la Centrul Internațional de Cultură și Arte „George Apostu”. În competiție au fost înscrise 149 de materiale: 89 la presă scrisă, 19 la televiziune, 14 la radio, 30 la categoria imagine și patru la presă on-line. Sponsorii manifestării au fost E.ON Distribuție, AeroStar SA Bacău și Asociația „Betania” (condusă de Andre Muiț, un olandez despre care cineva spunea că „dacă l-ar avea și alte județe, lucrurile ar sta mai bine în România”). Prezentatorul Galei a fost Irina Păcurariu, de la TVR Iași, iar organizatorul întregii întâmplări a fost poetul Val Mănescu.

Anul acesta, Gala a avut parte de un juriu extrem de exigent (dovadă stă și faptul că la unele categorii nu s-au acordat premiile), ai cărui membri au fost Daniel Condurache (ziarist, profesor la Facultatea de Jurnalistică din Iași), Cezar Ion (ziarist, director la Departamentul de producție editorială al TVR), Mircea Toma (președintele Agenției de Monitorizare a Presei „Academia Catavencu”) și Ferencz Vasas (ziarist, profesor la Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării din București).

Pentru revista „Ateneu”, ediția din acest an a Galei a însemnat și o premieră. Unul dintre constanții noștri colaboratori, Cornel Galben, s-a înscris, alături de mai tinerii săi colegi, la secțiunea „interviu”, adjuccându-și premiul fără vreun drept de apel. Materialul apreciat de juriu este un dialog cu profesorul Ioan Mitrea, un alt colaborator de prestigiu al „Ateneului”. Trebuie spus faptul că revista noastră este la prima participare la acest concurs jurnalistic local. A fost un experiment care a dovedit faptul că putem ieși învingători în competiția cu actualitatea. (Red.)

str dumbrava nouă nr. 6

Aș putea să deschid în camera mea un muzeu al deșertăciunii. Mormane mari de hârtii. Stive de cărți. Tabloul bunicului care a fost ofițer de husari într-o garnizoană de la marginea vienei și a văzut într-o noapte șobolanii din prater ieșind din ascunzătorii. Urma unei mâini de femeie pe peretele cenușiu. Sticle în care vinul s-a făcut gros și negru ca smoala. Scrumiere cu cenușa țigărilor fumate aici în ultimii treizeci de ani. Covorul care miroase a praf și a bătrânețe. Hainele mele azvârlite pe jos după o noapte crâncenă de beție. Întunericul cald ca o burtă de șobolan. Și paznicul care brusc aprinde lumina.

bomba lui cristi

Primul pahar dintr-o sămbăta rece. Birtul e plin de oameni în salopete care beau de oboseală și de lehamite. Beau fără nici o plăcere. Fără urmă de veselie. Bărbia inginerului tremură deasupra unui pahar. Și din buzunar îi atarnă o batistă murdară. Al doilea și pe urmă al treilea pahar. Prin vitrina pătată de muște o fetiță tuciuire și știrbă se uită la noi. -Uite moartea! spune zugravul care noaptea de noapte citește din dostoevski.

fotografie de grup.

Oameni fără iubite și fără neveste. Oameni care ronțăie sticsuri într-un vagon de metrou ca niște șoareci bătrâni și își pipăie

Octavian
Soviany

găturile zbărcite. Oameni care se întorc de la lucru în pelerine uzate de ploaie, ca o armată învinsă, purtând în sacose funingine și miros a rom ieftin. Oameni transpirați și murdari care se uită unii la alții cu ură. Îi văd seară de seară la cârciumă. Le privesc pelerinele lungi care fâlfaie ca drapelele unor țări comuniste. Iar pe scaunul din fața mea nu șade nimeni. Măinile mele sunt galbene de tristete, ca ale romanilor și habsburgilor. Ca ale celor nu foarte puternici. O fantomă umblă iarăși prin europa. Și îmi vine să urlu spre cartierele bogătașilor: „Trăiască revoluția mondială! Trăiască lenin și troțki!”

eu

Oamenii onorabili poartă sacouri impecabil călcate și își plătesc telefonul la zi. Se spală pe dinți. Nu fac dragoste decât cu nevestele lor. Sunt doctoranzi în științe politice și poartă sub limbă o bilă strălucitoare și neagră de cauciuc. Ce bine că Dumnezeu nu m-a făcut un om onorabil. Îmi vine să scot limba la ei. Să le arăt șezutul meu slăbănog pe care mi-am tatuat declarația de independență.

**Cristian-Liviu
Burada**

**Femeia
din ceară albă**

Prea banal se încheie și ziua aceasta
Tu mă amâni din nou...

Nici invitația de a merge la expoziția foviștilor
(Fosții romantici vechi peisagiști barbizoniști
Până mai ieri dadaști mândri futuriști pururea
suprarealiști
Și cine mai știe ce încă...)
Nu mai este de actualitate

Dar ca într-un autentic troc de început de mileniu
îmi propui altceva
Numai să-ți mărturisesc adevărul
De care ai nevoie

Ieri am îmbrățișat
O femeie din ceară albă

Mi se topise în brațe

Dar umbra încă mai striga la ea

Deznădejdi vinovate de toate culorile ...

Așa m-ai regăsit...

Ochiul de sidex

Câteva stoluri negricioase de grauri
Din nou înnegurează cerul
Și sunt aproape obligat
Să-mi aduc aminte de mirosul azimei calde
De mirosul dovleacului copt în cuptorul de pământ
...

Azi mâine o să plouă
O să plouă șiroaie
Bine că am adunat ce-a mai rămas pe câmp
Uită-te ne-au năpădit graurii ...

Iarăși grijile bătrânului ...

Ce bine miroase azima

Un ochi de sidex pare să mă privească
Totuși îngăduitor
De dincoace de flacăra toamnei...

**Galeriile care pornesc
de la mine**

Chiar se stinseseră toate luminile

Aproape nu mai aveam curajul să visez
Altceva decât colajele zilnice
Majoritatea neînramate corespunzător
(Pentru câteva chiar eram bucuros
Că mi le pot oferi în sigiliu plâpânde
Din miezuri de pâine și lemn de esență moale)

Nu mai am încredere nici în scara
Cu treptele maiestuos balansate
Care mă ducea la tine
Iradind umbre șovăielnice
(Aceleași trepte năvalnice
Bănuite a fi ale fostului meu trup...)

Împrejurul meu galerii nesfârșite
Încurcate într-un ghem fumegând

Galeriile acestea despre care chiar tu îmi spuneai
Că pornesc din mine.

Că eu le-am inventat ...

Fluturile albastru

Am dat toți banii ca să-mi cumpăr
Un fluture albastru
Rătăcind din alte paradisuri
La o respirație de ultimul tău gând

Sunt mai bogat decât toți
Cu singurul fluture albastru
Existent în vreun paradis
Posibil sau nu

Am să mă plimb cu el prin cetate
La miezul tuturor nopților
Care mi-au mai rămas

Am să mă plimb cu fluturile meu
De căpăstru
În gând cu bietul Picasso – necredinciosul –

Cu soarele-n burtă așteptând zorii

Aproape născându-i
Într-un efort de culoare

Mantua cănepie

Motto:
Morții s-au dus
Undeva departe
Dincolo de moarte ...

Stăm – rări
Întrebătoare
Nimic nu mai doare
Dincoace de vămi

Îndărătul oglinzii moartea ne dă cu tifla

Trecând peste ape
În mână doar cu toiagul alb al neîncrederii
Striveam cu demnitate sub tălpi
Strigătele de victorie ale morților

Le auzeam spărgându-se într-un zgomot parcă
vătuit
Dar continuau să se miște verzui șerpuitor
Apoi le simteam moi și lipicioase
Refăcându-se în reci pulberi aurii
Ca și cum parcă niciodată n-aș fi trecut pe
acolo...

Doamne mi-ai lăsat mantua cănepie s-o port
Și-n singurul buzunar nelocuit de melcii cuvintelor
vechi
O inimă de aburi tari rubinii
Mi-ai pus fără să știu

Sunt doar rana cea nemeritată a acelei inimi
rubinii
Din singurul buzunar nelocuit de melci
Al mantiei cănepii destinate mie ...

Perle și farduri

Într-o veranda din Albaceta 15
Ascult respirația Valenciei într-un sfârșit de mar-
tie

A trecut falla
Și masclata
Și parada maurilor

Străzile par a fi niște femei superbe
Abia demachiata
Jurând credință palmierilor și portocalilor

Fațade frontoane calcane fresce involburate
Și „ochiul” lui Calatrava
Și vaporul din beton sfidând putiri zeiești
Și grădini din Alameda
Sărutul valencienilor pe vechea albie a râului
Turio

La Mediterana pe plajă
După toată sărbătoarea
Câtiva pescăruși ciugulesc boabe de nisip
Imaginându-și perle
Și farduri...

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

**Între a fi
și a nu fi...**

Merg pe lângă pomii plini de chichiură și pe sub ceturile consis-
tente ale acestei ierni. Nu-mi scapă spectacolul alb și rece al
crengilor devenite de o expresivitate hipnotică – ele îmi trezesc
gustul unei realități paralele, al unei lumi în care mintea se poate
refugia, la adăpost de opresivul cotidian.

Literatura română nu mă inspiră acum. Simt cum un alt mod de
percepere pune stăpânire pe mine, unul care a început odată cu
acele povești ale nordului înghețat, citite în copilărie, care îmi
trezeau, fără să știu să-l identific pe atunci, sentimentul straniu
lui. Asocierea asta incomodă dintre o frumusețe perfectă și un îngheț
periculos mi-o evocă pe Crăiuna zăpezilor, a lui Hans Christian
Andersen, dar acesta este doar primul pas. Îmi las privirea să se
întindă, plină de anxietatea necunoscutului, către adâncul
ceturilor, încercând să dau o formă inteligibilă spectrelor ce se
oferă oricui este dispus să le creeze un spațiu de existență. Apar,
ca și cum ar fi legate între ele, tot felul de figuri iluzorii: fantoma
tatălui lui Hamlet, morții plini de reproșuri chinându-l pe ucigașul
Macbeth, corbul implacabil al lui Edgar Allan Poe, cavalerii lui ple-
cați să caute miraculosul Eldorado, dar învinși de suferință și
moarte, hanul Kubla al lui S. T. Coleridge, iubita moartă băntu-
indu-l pe Heathcliff din romanul lui Emily Brontë.

Mă întreb dacă toți aceștia ar fi putut să vină dintr-o cultură
precum aceea din care fac parte și îmi răspund negativ: suntem
prea înclinați să vedem, în locul sufletului pustiu, mașina scumpă
și portofelul plin, suntem prea plini de zeflemea și de derizorii.
Sau, pe de altă parte, suntem prea solari, prea aproape de porțile
Orientului: nu l-aș putea adăuga pe Creangă lui Andersen sau pe
Caragiale lui Poe, pentru că discordanța dintre ei ar face asocia-
rile acestea inconfortabile. E semnificativ, spre exemplu, faptul că
un personaj ca Dracula ne-a fost „expedit” de un irlandez, în loc
să fie imaginat de un scriitor autohton. De aici, din interiorul cul-
turii mele, pot fi conștientă de viața inefabilă a spiritelor nordului
întunecat și sobru, dar nu pot să mi le apropiez cu totul, nu simt
că am acel ADN sufletească care să-mi creeze o familiaritate
anume în preajma ființelor (sau non-ființelor) fără trup care se
plimbă triste printre ruinele sau înăuntrul castelurilor multiseculare
ale Angliei.

Printr-o întâmplare ce se potrivește numai bine aici, dau peste
un documentar pe *Discovery Civilisation* despre palatele și
așezările bănuite din Marea Britanie. Desigur, mă uit cu maxim
scepticism, cu convingerea că faimoasele fantome nu sunt decât
închipuirii sau fenomene fizice încă neexplicate. Nu cred în ele
așa cum nu cred că luminile acelea ce apar în unele fotografii ar
fi „entități de lumină” (a se citi îngeri), așa cum mi se lăuda nu de
mult o prietenă. Ar fi mult prea simplu să fie așa... Cu toate ace-
stea, documentarul reușește să-mi capteze atenția, atunci când
ajunge la niște teorii cu totul poetice despre memoria pietrelor sau
a picăturilor de apă, despre cum un străin poate să simtă
prezența stafiilor datorită suferinței care s-a înscris în ziduri sau
în apa ce le umezește și care, prin contiguitate spațială, intră în
rezonanță cu spiritul vizitatorului inocent.

Este posibil ca ideile acestea să fie mai puțin sustenabile știin-
țific, dar pe mine mă fac să mă gândesc la ce îi spune Hamlet pri-
etenului său: „Există mai multe lucruri în cer și pe pământ,
Horatio, la care filozofia ta nici nu vizează.” Și mă gândesc la
faptul că între spirit și materie există o legătură cu mult mai strân-
să decât ne-ar plăcea să credem. Poate că fantomele Angliei sunt
urmele de neșters ale unor suferințe ce nu și-au găsit niciodată
un ascultător deschis, ce îl așteaptă încă, fără speranță. Poate că
ele simbolizează alienarea adusă de lipsa de înțelegere și comu-
nicare a lumii. De ce sunt ele atât de prezente în Anglia? E posi-
bil să prefere locul acesta din cauza altitudinii distanțe, rezervate,
a izolării, a reprimării ce dau spiritului englez nota lui caracteris-
tică. Era nevoie, prin urmare, de un deubșeu, de o dereglare a
materiei sau/și a spiritului care să restabilească echilibrul...

Voi încheia această călătorie ambiguă și nesigură în lumea
ceturilor reci cu un amănunt care mă intrigă. O ascult pe regina
Ana a României vorbind într-o emisiune, se vede de departe că
nu e genul de persoană care să se lase prea ușor impresionată.
Perspectiva ei realistă și reconfortant de echilibrată nu o
împiedică să declare, cu cel mai firesc aer din lume, că fantomele
există cu adevărat și că există una chiar și în casa de la Săvârșin,
o „doamnă tare drăguță în alb”. După cum vorbește pe acest
subiect, spiritele caselor bănuite aproape capătă statut de ființe
reale, doar cu un mod de existență diferit. Simt dintr-o dată că
lumea devine mai numeroasă, că între albul vieții și negrul morții
există infinite nuanțe ce merită să nu fie disprețuite. Și mintea mi
se prinde, fascinată, în mecanismul echivoc și fără sfârșit al unui
vers de Sylvia Plath: „Sensul picură din molecule”...

Dintotdeauna mi-a fost greu să despart imaginea omului Caragiale de cea a scriitorului, nu pentru că autorul *Momentelor* și comediilor nu și-ar fi luat suficientă distanță față de lumea carnavalescă, strident colorată și zgomotoasă a lui Lache, Mache, Mitică și jupân Dumitrache, ci pentru că - în mod evident - între această lume atât de vie, inocent amorală, și autor există o legătură empatică pe care nu mi-am putut-o explica decât printr-o similitudine de profunzime: iubesti și urăști ceea ce ești în măsura în care te regăsești în spectacolul lumii. De aceea, îmi vine să creditez fără rezerve afirmația Ioanei Pârvulescu, autoarea unei cărți fermecătoare (*În țara Miticilor. De șapte ori Caragiale*, București, Editura „Humanitas”, 2007) despre Caragiale și universul său fictional, conform căreia acesta devenise „personaj între personajele sale” și explică autoexilul din 1905 ca o desprindere de „lumea românească a Momentelor”, înțelegând prin asta o distanță fizică /geografică salvatoare. După acest an, Mitică a rămas să-și urmeze destinul său literar de excepție, în timp ce autorul său - parcă eliberat de-o povară - se deschide spre romanul epistolar unde, spune autoarea eseului, „cele două lumi se întâlnesc, se amestecă, se suprapun.”

Cartea aceasta, un eseu în șapte trepte de inițiere sau reiniiere (cap. I „În Țara Miticilor”, cap. II „Lumea ca o gazetă”, cap. III „Lumea ca o gazetă”, cap. IV „Lumea ca o comedie”, cap. V „Ce căuta Greu’ în Germania?”, cap. VI „Tatăl și fiii”, cap. VII „Prețul vieții”), nu încearcă să răspundă decisiv la marile întrebări, ci doar să nuanțeze, să îmbogățească interpretativ, fără să recurgă la arma polemică, nici măcar subînțelese. E un text plin de vervă, în care imaginația, deschiderea spre poezia acestei lumi sunt temperate de nevoia stringentă de precizie, de lucrul verificabil, prin referirea permanentă la operă și document, cu onestitate intelectuală și cu tandrețea cititorului atașat de operă și autor. Rezultă de aici, din perspectiva istoricului literar experimental, imaginea unui Caragiale mai „bătrân” decât contemporanii săi, în sensul că a avut luciditatea necesară să proiecteze în oglinda textului defectele prezentului, într-o lume în care entuziasmele, valorile clamate sonor, idealurile la vedere făceau să nu se perceapă destul de limpede marile racile ce vor ulcera adânc și ireversibil societatea românească din perioada interbelică și, cu deosebire, din perioadele mai aproape nouă. Ar fi explicația la îndemână pentru perenitatea prozatorului și dramaturgului, dar nu suficientă.

În țara Miticilor totul e compus din surgoate: dragostea, prietenia, starea de melancolie, sentimentul de libertate... Lache și Mache, corespondenții dâmbovițeni ai lui Bouvard și Pécuchet (G. Flaubert), s-au născut în „Claponul” (1877), anul împlinirii unuia dintre marile idealuri naționale, ca o parodie exemplară a marilor prieteni consacrate de mit, istorie, legendă, pe când Mitică, personajul generic ce a făcut o atât de spectaculoasă carieră nu numai în spațiul fictional, cât și în cel real, s-a născut la interferența între două veacuri, în paginile „Universului” (1900). Obișnuită să caute și să identifice imagini emblematică cu o maximă capacitate de sugestie pentru „de-romantizarea” unei societăți îmbătate de propriile idealuri, Ioana Pârvulescu o găsește în icoana cuplului consacrat de mitologia bucu-reșteană ce-și trăiește drama-tragedie în episodul pantofilor coercitivi, ceea ce îi unește într-o indubitabilă suferință și, mai apoi, făcându-i să trăiască delirant sentimentul libertății atunci când cei doi hotărăsc - în sfârșit - să renunțe la încălțări: „O, sfântă libertate! Am putea pentru ca să zicem că nu e ceva mai sfânt pe lume și putem să afirmăm că n-au fost vreodată două picioare mai ferice decât acuma piciorul drept a lui Lache și piciorul stâng al amicului său.” De mare finete și corectitudine sunt considerațiile eseiste conform cărora Mitică, fără urmași literari notabili, „dispare odată cu lumea lui, deși forța sa literară ne face să-l credem veșnic.” Ceea ce ni se pare că vedem și auzim - azi - în apropierea noastră atât de familiar, „nu e decât un ecou din cosmosul literar.”

„Moftul român” l-a avut director pe I. L. Caragiale la seria a II-a (1 aprilie-18 noiembrie 1901) și seria a III-a (12-28 mai 1902), dar moftul este un concept legitimat și impus de Caragiale. **Viața ca moft**, afirmă tranșant autoarea eseului, este tema schițelor și comediilor lui Caragiale, cu condiția să înțelegem că în această lume moftul poate fi armă de atac sau de apărare, că totul poate deveni moft după cum o cer împrejurările și interesele personajelor. E un prilej pentru spiritul critic exersat al autoarei să remarce că *Greu, de azi pe mâine sau Unchiul și nepotul* este o schiță „admirabilă și, în mod inexplicabil, rămasă la periferia receptării.” Aici apar două personaje, nepotul și unchiul, care joacă comedia receptării rigide a principiilor morale, pentru ca finalul să aducă surpriza unor compromisuri detestabile din partea amândurora, pe un plan mult mai grav decât favorizarea tânărului în carieră

Mircea Dinutz

Călătorie în țara netulburată a lui nea Mitică

pe baza relațiilor de rudenie! Mofturile nu pot exista dacă nu există moftanșii, iar aceștia proliferază cu succes într-o lume în care aparențele au câștig de cauză.

În Țara Miticilor, observă cu sagacitate autoarea, gazetarul este un personaj esențial. Peste tot „se scrie sau se fabrică evenimentele de gazetă” sau - măcar - se citește și se comentează ce au scris alții. Această realitate îi dă dreptul Ioanei Pârvulescu să considere lumea lui Caragiale ca având o valoare arhetipală de **gazetă**, o temă cu variațiuni despre ce se întâmplă sau s-ar putea întâmpla. Nimic nu scapă privirii naratorului din „Momente”, totul se comentează, se distorsionează sau se supradimensionează pentru că - numai astfel - lumea devine mai interesantă! Tot așa, situată într-un unghi avantajos, Ioana Pârvulescu înregistrează, selectează, comentează, într-un adevărat „joc de oglinzi” (personaj /narator /autor /eseist) cu incizii precise în operă și în societatea timpului, până la rostirea unui diagnostic acceptabil, în ordine interpretativă, și, imbatibil, în ordine valorică. Este o lume - gazetă ce „se autocomentează” privindu-se în oglindă; de aici rezultă texte ce trăiesc dintr-o „ironică autoreflectare” (ca, mai târziu, la post-moderniști). Profitabilă este, în acest sens, lectura comentată a schiței *Înfloritoare și îngri-zitoarea și orbila dramă din strada Uranus*.

O spectaculoasă lectură face eseista atunci când comentează *O noapte furtunoasă* insistând, deloc întâmplător, pe scenele jucate vocal și gestual de jupân Dumitrache în ipostaza de narator al întâmplărilor din grădina „lunion”. Comedia de pe scenă este trecutată repede în plan secund, pentru că aceea „*Jucată în viață*” este mult mai palpantă. Spectatorul de aici se transformă cu ușurință în actori de prim-plan pentru că toți - spune eseista - „au ceva de ascuns”, în timp ce pe scenă totul se

petrece la vedere, o adevărată „lume a inocenței.” Plurisemantismul termenului „comedie”, în accepția unui număr mare de personaje, este de-a dreptul impresionant: amor, infamie, pericol, nostimădă, spectacol, dramă, simplă ciudățenie, politică, peripeții, necazuri, creație artistică, „pe scurt în lumea lui Caragiale, totul e comedie, chiar și tragedia.” **Carnavalul**, variantă a termenului folosit cu atâtea înțelesuri, aduce în plus sensul mai grav: „joc înșelător de măști”, ceea ce nu alterează în vreun fel caracterul de satiră al textului caragialian; ba, dimpotrivă!

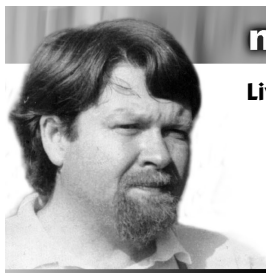
Parafrazând întrebarea lui Pampon din *D-ale carnavalului*, în încercarea sa aiurită de a-l consola pe nemângâiatul în dragoste, Crăcănel: „Ce căuta neamtul în Bulgaria?”, Ioana Pârvulescu își intitulează un capitol: „Ce căuta Greu’ în Germania?” unde (re)discută cauzele auto-exilului din 1905. Ea reia datele problemei aprobând sau respingând argumentele aduse de către comentatorii ce au încercat, în timp, să dea răspuns acestei întrebări. Alegerea Berlinului ca loc de exil contrazice logica elementară, întrucât dramaturgul nu iubea clima aspră și nu cunoștea limba germană, pe care nici n-a învățat-o în cei opt ani petrecuți în capitala Germaniei. În final, autoarea (dezolată) răspunde cu onestitate: „Nu știu!”

Capitolul /eseu „Tatăl și fiii” îi oferă autoarei prilejul de a re-discuta, succint, eficient, cu personalitate, una dintre cele mai pasionante și controver-sate probleme de exegeză caragialiană: lumea tatălui (caragialescul) și lumea fiului (mateinul) față în față. Prima este diurnă, cel mai adesea, cu tentă spre spectacol și culoare, lipsită de taine, într-un decor familiar, simplu, prelungire a imediatului, în care bărbatul e mereu în periplu, departe de casă, iar femeia este plină de viață, cochetă, grațioasă și pre-dispusă spre aventură. Prin contrast, lumea fiului (Mateiu) este nocturnă, demonică, sub semnul tainei, unde femeile sunt damnate, monstruoase ori neferice și angelice, iar bărbații adună în ei măreția și abjecția, o lume întoarsă veșnic spre trecut, plină de solitari și excentrici, vicioși și însuflețiți de mari idealuri. Personajul real, Mateiu, este cel puțin la fel de spectaculos, pentru că existența sa se bazează pe artificialitate și obsesia marilor titluri nobiliare. Mai interesantă este „*ferestra*” pe care o deschide Ioana Pârvulescu spre *celălalt Mateiu*, dincolo de imaginea

rigidă și desuetă pe care ne-au transmis-o cei care l-au cunoscut. În „*Jurnal*”, spre sfârșitul vieții, autorul **Craior de Curtea-Vechi** pare dezgropat din lumea iluziilor, privindu-se cu luciditate ca pe un personaj tragic: „Să fi fost fără să-mi dau seama propriul meu dușman, printr-un instinct de autodistrugere?...” Dacă lumea mateină este o construcție polemică față de lumea Miticilor, la fel de adevărat este că aceste două lumi „au același model: România de pe la 1900.”

În capitolul „Prețul vieții”, Ioana Pârvulescu nu se miră că spiritul caragialian se dovedește „contemporan” cu toate epocile, lucru firesc pentru că opera sa vizează defecte universale valabile, ci de fapt că - totuși - în aceste vremuri care prețuiau prietenia, dragostea, libertatea, marile idealuri, au existat oameni, asemenea lui Maiorescu, care l-au înțeles și i-au apreciat opera destul de aproape de valoarea sa reală. Două observații pertinente se impun în final cu puterea unor mari adevăruri rostitute frumos: „Poate că una dintre atracțiile Țării Miticilor e impersonalitatea ei în oglindă. Cum te apropii de ea se însufletește și te arată pe tine. Toți suntem acolo. De aceea fiecare vede altceva în ea.” Asta cu minima condiție să nu considerăm opera /oglindea caragialiană un simplu amuzament. Și o a doua observație - de ținut minte - este următoarea: „Opera lui a îmbătrânit frumos. Adică a dobândit, cu timpul, numai calități, pierzându-și, tot cu timpul, defectele inițiale.” Cât de departe ne aflăm de privizionile funeste ale lui E. Lovinescu care, în numele principiului mutației valorilor estetice, n-a crezut în perenitatea operei lui I. L. Caragiale?!... cu referințe expresă la comediile!

Cartea Ioanei Pârvulescu, pentru care o descindere în lumea comediilor și a *Momentelor* seamănă mult cu o călătorie inițiată într-o lume pe care o îndrăgește nespus, este utilă și fermecătoare, în același timp, pentru că îmbină pasiunea pentru text, șarmul unei inteligențe vii și iscoditoare, capacitatea de evocare și interpretare prin empatie a omului de litere. De aici transpare angajamentul sufleteș și intelectual al acesteia pentru o realitate cu care se identifică parțial, fără să o idealizeze totuși, pentru că - niciun moment - eseista nu pierde perspectiva istoricului literar și nu-și narcotizează spiritul critic prin cufundarea în Țara Miticilor, cu o reală plăcere ludică ce face deliciul cititorului. Nu de puține ori, prin exprimarea plastică și prin orchestrația îngrijită a textului, autoarea ne amintește că în urmă cu aproape două decenii mai „lenevea” încă într-un ochi (al poeziei)...

mondo musica

Liviu DANCEANU

Violonistul

Se spune că e cel mai performant restitutor al creației violonistice enesciene. Nu mi-e teamă să merg mai departe și să afirm că reprezintă tipul interpretului cu cea mai redevabilă alonjă repertorială și stilistică din muzica românească actuală... De la Bach și Vivaldi până la Alban Berg și Theodor Grigoriu genul concertant dedicat vioarei constituie pentru Sherban Lupu teritorii arate și însămânțate cu pasiune și febrilitate, fiecărei parcele acordându-i-se atenția cuvenită, în funcție de factura virtualizărilor și natura actualizărilor imanente. De la violonistica barocă (severă, echilibrată) ori cea romantică (pasională, consistentă) până la maniera acusmatică (deghizantă, insinuantă) ori cea efectologică (epidermică și flegmatică) întreg alaiul tendințelor și orientărilor estetice de pe plaja violonisticii de ieri și de azi este prezervat când cu luciditate, când cu patos într-o dezvoltare a acelor trăsături caracteristice oricărui stil în parte. Dar poate că mai presus de toate stă vocația pedagogică, Sherban Lupu fiind profesorul ideal ce amestecă în proporții savante dominantă mimesisului și cea a catharsisului din actul deprinderii cântatului la vioară. Discipolul poate fi astfel lesne convertit în primul rând de gestul exemplificator îndeplinit de către profesor, apoi de comprehensibilitatea expunerilor teoretice care îndeamnă deopotrivă la contemplare și purificare. Cu siguranță, Sherban Lupu a „furat” toate acestea de la maestrul pe care l-a întâlnit în periplurile sale formative: George Manoliu (la Universitatea Națională de Muzică din București), Yfrah Neaman (la Guildhall School of Music din Londra), Dorothy Delay, Josef Gingold și Menahem Pressler (la Indiana University), deasemeni de la celebrii Yehudi Menuhin, Henryk Szeryng, Nathan Milstein, Norbert Brainin ori Sandor Vegh. Cu toate aceste exemple presiuni exercitate de modelele respective, Sherban Lupu a avut capacitatea rară de a-și construi o paradigmă restituitivă proprie, o tehnică violonistică bazată pe congruența tehnicii cu factura muzicii abordate. Așa se face că îi recunoști imediat amprenta timbrală precum și fluenta sonorității ample, reverberante. Posedă o impresionantă știință a dozării evenimentelor muzicale, precum și o nestăvilită capacitate de analiză și sinteză a obiectelor sonore, care sunt teleportate instantaneu într-un ocean mirific de eufonii acut senzoriale, dar și într-o lume subtilă de conotații intens spirituale. Sherban Lupu dispune de o experiență uriașă în câmpul interpretării muzicale. A început să cânte la vioară încă de la vârsta de șapte ani. A părăsit România în 1976 din dorința de perfecționare. La început în Anglia, apoi în Statele Unite. A con-

certat în mai toate țările Europei, dar și în America ori Asia. A colaborat cu mari orchestre (BBC-Londra, New York Philharmonia, Orchestra simfonică din Israel, Filarmonica „George Enescu”) și cu mari dirijori: Mendi Rodan, Charles Grove, Cristian Mandeal, Horia Andreescu, Harry Blech, Barry Wadsworth, Ian Hobson, Owain Arwell Hughes, Kirk Trevor. A înregistrat opusuri reprezentative de Ysaye, Bartok, Stravinski, Wieniawski, Ginastera, Bloch și, în special, Enescu, pentru ASV, Arabesque, Continuum, Electrecord, Capstone, Zephyr sau BBC. A concertat la Festivalurile din Gstaad și Aldenburg, la Royal Festival Hall, Wigmore Hall, St.John's Smith Square, Queen Elizabeth Hall, Carnegie Hall. A interpretat ciclul complet al sonatelor pentru vioară și pian de Beethoven (împreună cu Menahem Pressler), realizând deasemeni integrala Sonatelor și partiturilor lui Bach, integrala lucrărilor pentru vioară și pian de Bartok ori finalizarea, alături de Cornel Țăranu a Capriciului român (lucrare rămasă neterminată) de George Enescu, piesă ce a fost executată în cadrul expoziției mondiale de la Hanover în anul 2000 și inclusă în CD-ul realizat alături de pianistul Valentin Gheorghiu, dirijorul Cristian Mandeal și Orchestrei Filarmonicii „George Enescu”, CD cuprinzând integrala lucrărilor pentru vioară aparținând compozitorului de la Liveni. În plus, Sherban Lupu este laureat al concursurilor internaționale de la Viena, Brașov, Paris („Jacques Thibaud”), Londra („Carl Flesch”), Urbana-Champaign („Arnold Beckam”) etc. Fiind unul dintre cei mai activi promotori ai creației enesciene, nu este nici o mirare faptul că Sherban Lupu îndeplinește funcția de director artistic al Societății „George Enescu” din SUA. Dincolo de aceste intimități biografice, Sherban Lupu mănuieste suveran elementele tehnice și atitudinale ale instrumentului pe care-l adoră și care constituie mirajul existenței sale artistice. În demersurile sale interpretative există ceva ce ține de o anumită metafizică: posedând o tehnică polisată până la desăvârșire, n-ar accepta pentru nimic în lume ca elementele de virtuozitate instrumentală să aibe întâietate asupra unui anumit fluid vital la care năzuiește înainte de orice. Sherban Lupu este, neîndoiel, un muzician ancorat în viață, în practică, un interpret ce primește, pe planul scriiturii, o educație completă, ca și în registrul formației zilnice a profesiei de violonist. Mulți violoniști în ziua de azi se revendică a fi compozitori, dirijori, muzicologi, critici, de ce nu, chiar impresari. Sherban Lupu rămâne, pur și simplu, VIOLONISTUL.

Personalități băcăuane

Mureș Covătaru

Pe 18 ianuarie s-au împlinit 5 ani de când ne-a părăsit scriitorul a cărui bonomie încă o resimțim, aidoma replicilor sale scilpitoare și creatoare de bună dispoziție.

Născut la 13 august 1929, în comuna Boroaia, județul Suceava, fiul picherului Dumitru Covatariu și al Eufrosinei (n. Moldoveanu), agricultoare, a urmat cursurile Școlii nr. 1 din localitate (1936-1940), unde l-a avut ca învățător pe Vasile Tomegea, un fel de „Domnu” Trandafir” al zonei, care l-a sprijinit foarte mult mai ales după absolvire, când s-a angajat să suporte toate cheltuielile legate de școlarizare, până la întoarcerea din război a tatălui.

În 1941 a fost admis - cu o medie ce i-a dat dreptul la bursă - la Școala Normală din Bacău, până la absolvire, în 1949, reușind nu numai să se pregătească pentru profesia de dascăl, ci și să se afirme pe plan literar și artistic. A debutat, în 1947, cu o scurtă povestire și cu epigramă în revista liceului, **Luminile băcăoane**, coordonată de profesorii Dumitru Alistar și Ioan Abramiuc.

La terminarea studiilor liceale a fost repartizat pentru învățământul superior, dar din lipsa banilor a fost nevoit să intre în învățământ, mai întâi ca învățător în satul Bocicael, lângă Sighetul Marmăției (trei luni), apoi ca director al Școlii de 7 ani din comuna Leud, județul Maramureș. Într-un mediu ostil, a încercat să asigure un învățământ de calitate și să desfășoare o activitate de culturalizare specifică epocii. Incorporat în noiembrie 1950, a ajuns la Divizia 89 Infanterie Călărași, unde, după zilele de instrucție, a lucrat ca șef al departamentului de învățământ, cultură și alfabetizare, ocupându-se de organizarea formelor de învățământ și a activităților cultural-artistice din marea unitate. În perioada stagiului a publicat versuri și proză la ziarul **Glasul Armatei**, pe care le-a semnat C. Mureș ori Covmur. Abia lăsat la vatră, în aprilie 1952, a fost din nou concentrat, până în octombrie, când s-a reintors la Bacău, fiind numit inspector școlar la Secția de învățământ a regiunii.

Își întetește colaborarea la presa locală și centrală și la revistele literare, publicând articole și reportaje în ziarul **Steagul roșu, Scînteia tineretului și România liberă**, versuri și proză în **lașul literar și Gazeta literară**. În 1956 e numit director al Casei Regionale a Creației Populare Bacău, pe care o organizează și o propulsează în elita culturală a țării, completându-și totodată studiile, în cadrul secției română-istorie a Facultății de Istorie-filozofie de la Universitatea „Al.I. Cuza” Iași (1959-1964).

Publică proză, peste 50 de povestiri și nuvele, din ciclul „Băiatu” Dilasaca” în culegerile **Plaiurile Bistriței, Pagini literare, Itinerarii literare** s.a., editate pe plan local, parte din aceste texte aparând mai târziu și în revistele **Ateneu** și **Cronica**. Membru al „grupării de la Ateneu”, ca unul ce a militat, alături de Radu Cărneci, George Bălăiță, Vasile Sporici, Sergiu Adam, Mihail Sabin s.a., pentru înființarea revistei și a organizat o vestită conferință a cercurilor și cenaucilor din Moldova, de pe urma căreia a avut și de suferit, s-a afirmat și în dramaturgie, fiindu-i publicate și premiate piesele **Meleșteanca, Pontașii, Credința lui Cuza**.

Pe scena profesionistă a debutat la 4 februarie 1961, cu dramatizarea **Măria sa Păcală**, pusă în scenă la Teatrul de Stat Bacău de regizorul Nic. Moldovanu. Reluat cu un alt colectiv în 1964, spectacolul a cunoscut peste 400 de reprezentații, deținând și acum recordul de longevitate și de ieșiri la public stabilit de o piesă montată pe scena teatrului băcăuan. Tot în acei ani a realizat, împreună cu dramaturgul și poetul Mihail Sabin, spectacolul de estradă **Și-o să fie nuntă mare...**, în vreme ce **Melodii, melodii...** a fost scos la rampă de elevii Școlii Populare de Artă din Bacău, în regia lui I.G. Russu. În 1968 a retras de la Teatrul de Stat Bacău piesa **Joia sinceră**, care urma să fie montată, incredintând-o actorilor amatori de la Casa de Cultură a Sindicatelor Bacău, care au obținut în același an premiul al II-lea la Festivalul de Teatrul „L. Caragiale”.

După 1969 a reintrat în învățământ, ca profesor de limba română la Liceul Economic Bacău, lucrând până în 1991, când a fost pensionat. Consacrându-se școlii, legăturile cu viața scriitoricească a fost sporadică în această perioadă, dar s-a intensificat după 1990, când a fost cooptat în colectivele de redacție ale revistelor **Convorbiri didactice**, unde a publicat peste 50 de articole și studii pe diferite teme legate de istoria literaturii române, și **13 Plus**, unde a publicat îndeosebi articole de teorie teatrală.

În 1998 a debutat editorial, cu volumul de povestiri **Aminții despre mine și despre alții de la Saca** (Editura Corgal Press, Bacău), prefat de Vlad Sorianu și postfațat de Petre Isachi, iar în 1999 a predat Teatrului pentru Copii și Tineret „Vasile Alecsandri” și Teatrului Bacovia o adaptare pentru păpuși și marionete a spectacolului **Măria sa Păcală** și, respectiv, comedia **Gașca**. Comedia absurdă într-un act **Ce haină să îmbrac?** i-a apărut la sfârșitul aceluiași an în **Ateneu**, în vreme ce revista bucușteană **Amurg sentimental** l-a publicat cu proză scurtă.

Cu câteva luni înainte de a trece în lumea umbrelor, Teatrul „Sică Alexandrescu” din Brașov i-a pus în scenă **Măria sa Păcală**, spectacol care s-a bucurat, ca și la Bacău, în urmă cu aproape o jumătate de secol, de o foarte bună primire din partea publicului.

Deși nu a fost dat cu totul uitării, Eugen Budău incluzându-l în monumentalul tom **Bacăul literar** iar sub-semnatul în dicționarul **Personalități băcăuane**, la jumătatea de deceniu scursă de la dispariția sa, în manuscris își așteaptă încă rândul spre a fi publicate sau jucate, romanul **Gogu** și piesele **Faptul divers, Strigățul, Ce mai călărești, omule?, Joia sinceră**.

În contextul acestei comemorări, precum și în cel al programului managerial asumat la investirea de tânăru director al Teatrului Municipal Bacovia, se impune așadar ca propunerile înaintate celor două teatre băcăuane de regrețatul dramaturg să fie reanalizate, iar comedia **Gașca** și adaptarea după **Măria sa Păcală** să fie incluse în repertoriu, spre deliciul noii generații de spectatori.

Cornel GALBEN

La 12 iulie 2007, părintele Nicolae Steinhardt ar fi împlinit 95 de ani. Despre activitatea sa misionară la Mănăstirea Rohia au scris ucenicii săi, mai ales părintele Ioan Pinte. Nicolae Steinhardt este, însă, unul dintre cei mai importanți esești ai literaturii noastre contemporane, iar cărțile sale – mai cu seamă **Jurnalul Fericii** – au cunoscut o vie postérité, încât s-ar putea spune că adevărata „cotă” la bursa bunurilor simbolice s-a stabilit abia după trecerea sa la cele veșnice, în 29 martie 1989. Faptul nu are nimic senzational, ci ține de încercările la care l-au supus vremurile. Cărțile de tinerete **În genul... tinerilor** (1934; semnat cu pseudonimul Anthistius), **Essai sur une conception catholique du Judaisme** (1935) și **Illusions et réalités juves** (1936; ambele scrise în colaborare cu Emanuel Neuman) – au rămas în epocă și în cunoștința unor puțini apropiați, fiind trecute la „fondul special” al bibliotecilor publice; condamnat la 13 ani de muncă silnică sub acuzația de „crimă de uneltire contra ordinii sociale, Nicolae Steinhardt a fost botezat în camera 18 de la închisoarea Jilava, la 15 martie 1960, la ieromonahul Mina Dobzeu, la botez luând parte preoți din mai multe confesiuni, prezenți între zidurile închisorii; după douăzeci de ani, la 15 august 1980, va fi călugărit, la Rohia, de IPS Teofil Herineanu. Evocarea oricât de sumară a acestor evenimente din biografia lui Nicolae Steinhardt explică îndeajuns lipsa de ecou a scrierilor sale; numele său apărea pe copertile volumelor tipărite cu greutate, dar comentariile erau atent numărate și cernute: **Între viață și cărți** (1976), **Incertitudinile literare** (1980), **Geo Bogza, un poet al Efectelor, Exaltării, Grandiosului, Solemnității, Exuberanței și Patetismului** (1982), **Critică la persoana întâi** (1983), **Escale în timp și spațiu sau Dincoace și dincolo de texte** (1987), **Prin alții spre sine** (1988) sînt cărți puțin comentate în presa literară a vremii. Apărut postum **Jurnalul Fericii** a fost o revelație pentru cititorii de la noi, textul acesta provocînd, în chip deloc bizar, o „recuperare” a întregii bibliografii.

Astfel, între atîtea lucruri de preț pe care ni le-a lăsat N. Steinhardt, se numără și volumul **Escale în timp și spațiu**, de exemplu, o carte palpantă, instructivă prin atîtea date de istorie literară și prin judecăți de situație, altele decît cele cu care ne-am obișnuit în privința nu puținor scriitori. Dacă pentru eseurile cuprinse în partea a doua a volumului, **Note literare și de alt fel**, pe care le cunoaștem, în parte, din presa timpului, se potrivește perfect termenul **tălmăcire**, demersul autorului vizînd aproape totdeauna **țîlcul** unei cărți, al unei scene, al unui detaliu, pentru jurnalul parizian și elvețian din

Ioan Holban

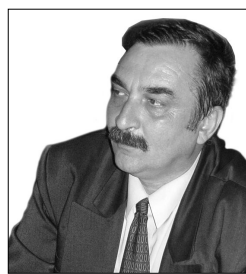
Itinerariile lecturii la N. Steinhardt

„Scrisul e pentru mine o bucurie” (N. S.)

Note necrologice de drum, ca și pentru încercările de a descoperi secretele artei actorului și pe cele ale scriitorului din **Suveniruri contemporane** și **Dialoguri**, caracteristice sunt ceea ce aș numi **starea de uimire și gustul pentru paradox**, pentru definirea prin termeni aparent imposibil de conectat. Notele de drum prilejuiesc un adevărat dialog al celor mai diverse moduri de lectură pe care un spirit cu o deosebită mobilitate și ascuțime a observației le încearcă asupra „realităților europene” cu care a luat contact în cîteva rînduri; călătoriile lui N. Steinhardt, vizitele prin muzee, prezența în sălile de concert, în fața marelui ecran sau în biblioteci reprezintă modalități de exprimare a **corepundențelor** nu o dată surprinzătoare care se ivesc din relațiile pe care călătorul din Orient le stabilește între elementele culturii occidentale cunoscute; în analogiile pe care le descoperea între, de pildă, arta lui Dalí și procedeele cinematografice ale lui Fellini sau între fotografiile Ansei Adams și poemele lui Lautréamont, se simte nevoia de **ordine**, de a crea o ordine a sa, un mod de lectură propriu, adică, al călătorului fără ținte „turistice”, urmînd nu itinerariile „obligatorii” ale hărții turistului grăbit să vadă „pe viu” ceea ce i-au arătat mai înainte ilustratele, ci pe cele, mereu imprevizibile, cu o „logică” ascunsă, ale spiritului. „Copil bătrîn jînduitor de purtări frumoase, admirator al curajului și demnității”, călătorul este mai tot timpul **uimit**, dispus să admire, să adore chiar, fie și cu riscul de a-și vedea înfrînte „obiecțiunile spiritului critic”; Claudel, Picasso, Ansei Adams (din galeria căruia pleacă „uluit”),

dar și privește un parc, care îl covîrșește cu o „cvasi” paroxistică stare de răpire”, sau dughenele cartierelor vechi din Geneva și Zürich, unde „impresia nu e numai de lux, e de legendă și vis”, constituie – fără a lăsa loc nici un moment „complexului Goleșcu” – sursa tuturor uimirilor călătorului contemporan. Jurnalul parizian și elvețian este, în fond, un **jurnal de lectură**, cu observații pertinente care explică, din alt unghi, mai apăsător „personal” așa spune, opțiunile criticului; iată, de exemplu, felul de a recepta „poezia” lumii industriale, dezvăluind unul dintre motivele pentru care N. Steinhardt scrie atât de comprehensiv despre poezia noii generații: „Spectacol de poezie specifică lumii industriale, de cîntec îngînat de roți de cauciuc și de pistoane, accesibil numai unei generații crescute în ritm de **rang-time**, condiționată autostopului, silită să se mimetizeze mediului unde stăpîne sunt standardizarea, iuțea, metalul, funcționalitatea. Poezie nouă, însă cu drept la existență; putem oare istorici ca în cursul desfășurării ei să respecte principiile mintale și morale de bază dar cituși de puțin a menține sensibilitatea și estetica în tonalitățile tineretilor noastre. E perfect normal, ba se cuvine ca „poezia” unei etape noi a istoriei să-i deruteze pe vîrstnici, pe bătrîni. Altfel ar fi stagnare”.

Suvenirurile contemporane cuprind amintiri pariziene din anii '30 ai secolului trecut, cînd autorul, fascinat de spectacolul dramatic, a frecventat cursurile celebrului teatru **Atelier**; cele șase „suveniruri”, însă, constituie tot atîtea **eseuri** despre „secretul capacității actricești” ale cărei sub-

stanță și taină sunt, în fapt, **puterea**, la care se adaugă, apoi, misterul, sinceritatea, conștiințiozitatea profesională, asceza, eleganța sufletească și atîtea altele încă. Relația criticului cu opera dramatică se stabilește prin intermediul „practicantului”, al actorului; la deliciile descifrării unui text, criticul ajunge prin analiza jocului celor care l-au pus în scenă: are dreptate N. Steinhardt să „citească” piesele clasiceilor francezi, ale lui Shakespeare, Cehov, Pirandello, Caragiale, Strindberg, G.B. Shaw, prin Germaine Dermoz, Berthe Bovy, Georges și Ludmille Pitoëff, Ion Manu, Maria Filotti, Iancu Brezeanu, Vraca, Bulandra, Fory Etterle. Această lectură este una de „gradul al doilea”, o lectură secundă, totdeauna mai pătrunzătoare, pentru că premisa este lectura vie a actorului, a primului destinat al textului dramatic. Un același mod de a „citi” condiția scriitorului, a criticului, în special, propun și interviurile din **Dialoguri**, unele publicate, altele doar destinate paginilor unor reviste literare și culturale; „nu sunt un scriitor”, mărturisește N. Steinhardt într-una din convorbirile sale, pregătind astfel o orgolioasă afirmare a libertății artistului față de sine, față de textele sale, dar și față de eventualele reguli de creație și tipare existențiale ale celui care se declară scriitor: „unii lasă opere, lucrări; alții se făuresc doar pe ei înșiși”. Accentul cade, subtil ironic, pe **acel doar** care oferă, în fond, măsura adevăratului artist: N. Steinhardt – se înțelege – face parte dintre cei care **se făuresc** pe ei înșiși. Acest fel de a se citi pe sine explică și o altă confidență: „scrisul e pentru mine o bucurie și-l gîndesc a fi – oricît de neînsemnat e operatorul – o dare în vileag a facultății celei mai de preț a omului (libertatea) și o nedisprețuire a simțămîntului său cel mai patetic (dragostea)”. Cercul se închide, prima mărturisire capătă alte înțelesuri, opuse afirmației de fond („nu sunt un scriitor”), pentru că aici se rostește, în adevăr, **un scriitor**, criticul ar fi observat deîndată că **nu totdeauna** și nu indiferent de însemnătatea operatorului scrisul e dezvăluire a libertății și exprimare a dragostei. Sunt, de altfel, destule lucruri paradoxale în

aceste dialoguri ale lui N. Steinhardt; n-ar fi de înțeles de ce a scris o utopie este „o ne-săbuintă și răufăcătoare intenție” (dar a concepe o „utopie”? Pentru aceasta nu s-ar mai găsi, probabil, destule adjective), cum, la fel, greu s-ar putea înțelege de ce vestejește N. Steinhardt „istețimea strict combinatorie” din literatura vremii și deplasarea accentului de pe inteligență pe sentiment, nu însă și convingerea că „moralitatea artistului nu influențează opera și impietează asupra valorii ei”, sau condamnarea structuralismului, cînd criticul concepe abordarea textului pornind de la o premieră a analizei structurale: „Părerea mea este că opera artistului trebuie net deosebită de evenimentele vieții sale, de preferințele lui politice, ori de cursurile sale personale”.

A patra secțiune a volumului, **Note literare și de alt fel**, adună cronici și amintiri, revizuirii critice și observații lingvistice, texte radiofonice și cronici de expoziție, constituind o pasionantă arhivă a sentimentelor și certitudinilor unui scriitor autentic, ale unei conștiințe, adică. Scrise alert, cu neascunse intenții polemice, adesea, textele stabilesc priorități (cum e cazul unor scene din teatrul lui Blaga, care sunt „de un absurd avangardist total”), corectează afirmații eronate ale unor anonimi sau specialiști într-un ton perfect urban, elegant, fără stridențe, cu exagerări care stau bine, totuși, în stilul cunoscut al eseistului **Etymologicum**

Magnum Romanise al lui Hasdeu este o „**Divina Comedie** a filosofiei”, comparabil cu ceea ce ar fi în literatură „un compendiu din Goethe, Cervantes, Shakespeare, Dostoievski, Proust și Rabelais! (Compendiu îngrijit de Cicero sau de Voltaire)”, cu mize mari (redimensionarea valorică poeziei lui Ion Pillat, judicioasă, dar „minată” de un prețios și imposibil de argumentat raport al poetului cu Proust) și cu observații pertinente asupra culturii și a relației acesteia cu omul contemporan: **O definiție a Culturii** este textul exempliar pentru cartea și atitudinea lui N. Steinhardt care găsește secretul adevăratei arte în „amestecul de inteligență, muzicalitate, grație, negrăbă, erudiție și acuitate nedispusă a înghite gorigoite, minciuni gogonate oricît de solemn rostite, nedispusă a trăda cauza dulcii și doctei libertăți ori de a da ascultare îndemnelui mai bine conspectat de vorba noastră populară și bătrînească decît de oricine altcineva: nu crede, bărbate, ce vezi cu ochii, crede ce-ți zic eu”. **Escale în timp și spațiu** este cartea unei conștiințe literare. Și nu e puțin lucru acesta.

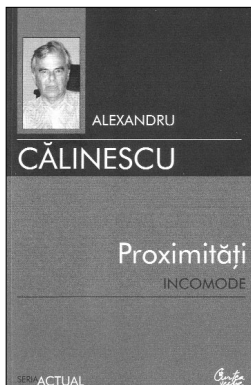
• Vasile CRĂIȚĂ MĂNDRĂ

Alexandru Călinescu se numără printre cei mai importanți intelectuali cu care se poate mândri astăzi lașul universitar. Specialist redutabil în literatura franceză, participant la colocvii în domeniu organizate de mari universități europene, Alexandru Călinescu e, de asemenea, deținătorul unor onorante distincții oferite de Guvernul și Președinția Republicii Franceze, ca semn de grațitudine pentru serviciile aduse francofoniei. Cititorii excelentului săptămânal *Dilema veche* știu, fără doar și poate, că profesorul ieșean e acolo titularul rubricii *Interstii* în care, foarte adesea, comentează altfel decât un cronicar literar, în pofida faptului că ani de zile a scris cronică literară, noutăți de pe piața literară și de idei din Franța, lucru devenit bizar și întrucâtva exotic într-o țară precum România, autointitulată francofonă, recunoscută ca atare, dar în care, din păcate, tot mai puțini sunt cei care mai știu cu adevărat limba franceză. E, până la urmă, un risc asumat de Alexandru Călinescu. Cu siguranță nu însă și cel mai mare risc ce figurează în biografia profesorului. Multă vreme perceput drept o persoană „suspectă”, oricum incomodă, de regimul comunist, limitându-i-se iar mai încolo, anulându-i-se libertatea de a călători dincolo de granițele țării, Alexandru Călinescu a semnat în 1989 un text de solidarizare cu cei șapte scriitori ce redactaseră în primăvara aceluia an de răscruce un memoriu în apărarea lui Mircea Dinescu, imediat după aceasta autoritățile reacționând dur și ridicându-i dreptul de semnătură. Aceasta după ce criticul se impusese ca fiind cel mai important exeget al lui Anton Holban căruia i-a consacrat un studiu monografic (*Anton Holban și complexul lucidității*) ori în calitatea de caragialeolog, mărturie stând cartea *Caragiale sau vârsta modernă a literaturii*. Altor două cărți apărute până în 1989 (*Perspective critice și Bibliotecă deschisă*), li se vor adăuga apoi *Interstii*, *Adriana și Europa* și *Incursiuni în proza românească*.

Volumul **Proximități incommode**, apărut în anul 2007 în colecția *Actual* a Editurii bucureștene *Curtea veche*, e o selecție din articolele publicate săptămânal de Alexandru Călinescu în *Ziarul de Iași*, în perioada aprilie 1999- noiembrie 2006, adică după un interval de absență din țară a autorului, timp în care a lucrat ca profesor invitat la INALCO Paris, dar și în care a fost colaborator permanent al *Europei libere* în limba română. Despre felul în care a ajuns Alexandru Călinescu să dețină o rubrică săptămânală în un cotidian, despre reacțiile pe care le-au stârnit primele sale contribuții, despre faptul

Mircea MORARIU

Cărți și actualități

că s-au găsit posesori de pix, dar nu și de minte care să se mire nu fără *arrière-pensée* că un profesor, fie el nu unul oarecare, a devenit scriitor la ziar, e absolut lămuritor *Argumentul* cărții, text în mare măsură simptomatic pentru stilul scriitorului - limpede, aliind eleganței și politeții o ironie fină dublată de o autoironie deloc de paradă, serios, stăpân pe tematica majoră abordată. Pe coperta a patra a volumului, găsim o seamă de recomandări semnate de Andrei Pleșu, de Mircea Dinescu și de Horia-Roman Patapievicu. Desprind un fragment revelator din cea datorată lui Andrei Pleșu - „Alexandru Călinescu face gazetărie, dar face o formă de gazetărie care nu este obișnuită și care se poate aduna imediat într-un volum. Asta înseamnă că nu e gazetărie conjuncturală și că el scrie în așa fel încât textele tin și după ce momentul apariției lor a trecut”.

Odată lectura **Proximităților incommode** încheiată, nu pot decât să îi dau dreptate lui Andrei Pleșu. Firește că Alexandru Călinescu, după cum spuneam, om cu o reală atitudine politică și într-un trecut în care dreptul la opinie era considerat grav infracțiune (*În 1989, la Tescani*) nu putea rămâne indiferent la realitățile țării în care trăiește. Bună parte dintre articolele reunite în volum surprind anomaliile, tumorile, cancerice ce grevează asupra istoriei recente a României, evenimente în proximitatea ori în mijlocul cărora s-a aflat profesorul și pe care le comentează în articole deloc comode și nicidecum flatante la adresa protagoniștilor. Analize precum *Adecvarea la eveniment*, *Noi și Europa*, *Dreapta și stânga*, *Primarul*, *Laudeta și Doruțu*, *Sfârșit de epocă*, *Politică și cosmetică*, *Sport și politică*, *Acești frumoși care (încă) nu guvernează*, Un

destin politic și altele asemenea sunt relevante în acest sens. Ele pornesc de la un fapt anume căruia comentatorul îi descoperă semnificații dincolo de cele imediat frapante. Dacă respectivele texte ce analizează momente consumate în ultimii ani „tin” și azi, cum spune Andrei Pleșu, e pentru că autorul lor pornește de la eveniment pe care îl introduce într-o paradigmă problematizantă de natură să îi permită o mai bună deslușire a înțelesurilor și reverberațiilor lui dincolo de contingent.

O temă ce revine adesea e aceea a modului obraznic-agresiv în care se manifestă în România post-comunistă slujbașii, favorizatii și lăudătorii vechiului regim, reciclați în moralști. Că e vorba despre foști înalți dregători, despre care se spune, nu prea se știe bine de ce, că ar fi făcut parte dintre cei „luminați”, de fapt niște agramăți înzeștraști cu o gândire rudimentară, care apar la televizor dornici să ne convingă că socialismul a avut și părțile lui bune ori că dacă nu și-ar fi jertfit ei privilegiile și funcțiile în pretinse confruntări cu Ceaușescu putea să fie și mai rău, drept pentru care ar merita „prinos de recunoștință” (*Banalizarea comunismului*, *Telesenatorul de duminică*, *România comunistă și politica externă*, *Profesiunii nerusini*, *Hai să dăm mână cu mână!*) ori că în cauză sunt foști puternici ofițeri cu funcții de decizie în Securitate (*Secu e cu noi!*) și azi cu pensii de zeci de milioane în lei vechi și cu apariții inflaționiste pe micul ecran, faptul că zburdă liber și adesea în frățietate în media poluându-o și prelungind minciuna provoacă revolta comentatorului. Dacă mai e nevoie de vreun argument care să justifice dezgustul față de aceste fantome ale trecutului, cu o carnație diformă într-o Românie care pretinde că ar fi rupt-o cu comunismul, trimit la foarte recentul documentar al lui Alexandru Solomon *Război pe calea undelor* în care poate fi văzută răsfațându-se aroganța unui „tov.” precum Cornel Burtică, nerusinaarea unui fost colonel, reciclat în parlamentar iubitor de România Mare, pe nume Ilie Merce, ras la sânge și sfidător până într-acolo încât simți că pleznește ecranul, ori atitudinea consecvent criminală a unui Nicolae Pleșiță care nu doar confirmă într-un fragment decupat dintr-o apariție la OTV acțiunile de terorism internațional ale fostului regim, acțiuni pe care era

mândru că le-a coordonat, ba chiar exclama - „Au fost foarte bine făcute! Îmi pare rău că nu au fost făcute mai angro!”. Culmea e că unii i-au reproșat lui Alexandru Solomon că filmul său prea prezintă totul doar în alb și negru și că ar fi trebuit să fie nitel mai atent la nuanțe. Nuanțe de care nu țin însă seama nici o clipă culturicii vechiului regim, ajunși azi demnitari, universitari și editori și care își continuă nestingheriți operația de mistificare, vorbind mai ales când nu trebuie și cu profesionalismul diversionistului exersat în presa comunistă despre „holocaustul culturii române” (*Tehnica amalgamului*, *Delirul conspirationist*, *Delirul „științific”*)

Nu doar aberațiile politicienilor români de ieri și de azi și ale sponsorilor lor ideologici sunt disecate în carte, taxate necrutător, cu argumente ce exclud dreptul la recurs. Nu îi scapă lui Alexandru Călinescu nici cele ale confrăților lor francezi ori de aiurea, simptomatice fiind texte precum *Un partid compromis și anacronic*, *Un peisaj politic devastat*, *Între stradă și urne*, *Politicieni pe fază*, *„Mă revolt prin supunere...”*.

Cea mai consistentă parte a articolelor antologate în **Proximități incommode** e reprezentată de comentariile la importante cărți de istorie a ideilor, a mentalităților, de sovietologie ori, mai larg, de poliologie și de sociologie. Cărți la

• Dragoș BURLACU

rândul lor incomode tocmai fiindcă au meritul de a fi spus adevăruri deloc agreabile, multă vreme camuflate de o parte nicidecum nesemnificativă a *intelighenției* franceze, despre similitudinile criminale dintre fascism și comunism și despre inexplicabila toleranță cu care mai e privit acesta din urmă, în pofida faptului că a contribuit masiv ca secolul al XX-lea să fie mai cu îndrăgățire numit unul „al tenebrelor”, ori unul „feroce” decât „secolul intelectualilor”, cum îl definea poate prea optimist Michel Winock. Alexandru Călinescu se apleacă asupra volumelor ori personalităților de mare amplitudine precum George Orwell, Martin Malia, André Glucksmann, Nicolas Werth, Stéphane Courtois sau Jean-François Revel, acesta din urmă fiind, după aprecierile Monicăi Lovinescu „poate primul care pronunță cu atâta patetică luciditate un *mea culpa* occidental pentru predarea unei jumătăți de continent *colonizării* sovietice”. Alexandru Călinescu ne invită în articolul *Despărtirea de Revel* să-i recitim textele, cel ce a respins „memoria hemiplegică” față de comunism. Din *Tentația totalitară* sau *Marea paradă*, cititorul român va avea privilegiul de a afla adevărul și despre Stalin, Castro ori Che Guevara, acestuia din urmă doar necunoașterea asigurându-i azi o celebritate prin nimic meritată.

S-a putut, cred, lesne înțelege din acest spectacul că se vede pe care le abordează Alexandru Călinescu în **Proximități incommode** sunt numeroase, greu de rezumat într-o cronică. Numeroase pe măsura „ofertei” actualității. Sigur e un lucru. Că și atunci când abordează un subiect aparent minor, precum fan-doselile unor preținse vedete ori ceea ce Andrei Pleșu ar numi „comedia mass-media” (altă temă recurentă), Alexandru Călinescu se dovedește un *om serios*. Și chiar dacă viața l-a făcut pe jurnalistul Cristian Tudor Popescu să intre într-o polemică eșuată cu Alexandru Călinescu (*C. T. Popescu, „boborul” și Natalia Oreiro*), polemică privită de acesta din urmă cu umor, cei doi foști adversari de idei cred că sunt de acord că omul serios e acum pe cale de dispariție pe teritoriul României. Lucru căruia trebuie să i se găsească degrabă un antidot.

Alexandru Călinescu, **Proximități incommode**, București, Editura „Curtea veche”, 2007

Anul muzical 2008

Ca o continuare a seriei de aniversări a maștrilor - să ne amintim de sărbătorirea la împlinirea vârstei de 70 de ani a clarinetistului Aurelian - Octav Popa, ori a dirijorului Ilarion Ionescu - Galați - în acest an Robert Gutter, dirijorul din S.U.A., va fi aniversat la ediția a V-a a Cursurilor internaționale de dirijat, la sfârșitul lunii iunie, într-un simfonic cu Concertul pentru orchestră de B. Bartok.

Înainte însă de a se împlini deja cinci ani de la moartea maestrului Emanuel Elenescu, la Filarmonica băcăuană va avea loc un concert dirijat de maestrul Ludovic Bacs, în care violonistul Florin Ionescu - Galați îi va interpreta și una din creații, Rapsodia pentru vioară și orchestră, lucrare cu care obținuse în 1937 Premiul III "George Enescu". În acest concert omagiază orchestra va interpreta în primă audiție o lucrare originală din creația lui Igor Stravinsky: Istoria soldatului. Șapte instrumentiști băcăuani: Teodor Radu - vioară, Eugen Diaconu - clarinet, Mihai Timofti - fagot, Pompiliu Dan - trompetă, Mihai Antoane - trombon, Stelian Dima - Resmeriță - contrabas, Sorin Fănică - Sofian - percuție și naratorul: Miklos Bacs, actor la Teatrul Maghiar din Cluj, dau viață poveștii imaginare pentru a fi citită, cântată și dansată ca într-o commedia dell'arte de compozitorul rus.

Ca prime audiții în 2008 consemnăm: Holocaust de Alfonso Rega, Concertul pentru violă de I. Penderewski, Samotrake de D. Maragopoulos, Concertul pentru violă și orchestră de Fred Popovici, Dublul Concert pentru clarinet și fagot de E. Ozi, genialul poem simfonic Don Quijote de Richard Strauss, într-un concert dirijat de Ovidiu Bălan, având ca soliști pe Katherine - Vanda Multhaler - violoncel, Irina - Cleopatra Puscălu - violă și Ștefan Epuran - vioară.

În luna februarie dirijorul Karel Mark Chichon va dirija opera în concert Bărbierul din Sevilla de Gioachino Rossini și dirijorul german Johannes Skudlik va conduce orchestra în paginile Simfoniei a IV-a de Gustav Mahler, având-o ca solistă pe soprana japoneză Ai Ichihara.

În aprilie, de Înviere, orchestra va interpreta Requiem - ul în do minor de L. Cherubini, în aer liber într-un Concert paschal, în colaborare cu Corul Liceului de Artă dirijat de profesor Gheorghe Gozar.

Cățiva dintre instrumentiștii orchestrei băcăuane vor fi prezenți și la ediția a XXII-a a Festivalului Internațional „Zilele Muzicii Contemporane” ori în stagiunea camerală.

Numede prestigiu vor fi cap de afiș la Festivalul Internațional „Enescu - Orfeu Moldav” și pe parcursul stagiunii: Mihai Ungureanu, Andrei Deleanu, Daniel Podlovski, Nora și Dora Schwartzberg, Oxana Corjos, Adriana Maier, Cătălin Mugar, Marin Cazacu, Isadora Păstrăguș - Wilson, Răzvan Suma, Antonio di Cristofano, Elisabeth Ganter, Pasquale Iannone, Paola Bruni, Holger Groh etc.

Dintre dirijori amintim: Emir Saul (Argentina), Koichi Inoue (Japonia), Antonello Gotta (Italia), Stanislav Ushev (Bulgaria), Diamantis Panagiotis (Grecia), Charles Gambetta (S.U.A.), Gheorghe Costin, Radu Postăvaru, Marcian David și bineînțeles, dirijorii permanenți: Ovidiu Bălan și Valentin Doni.

O stagiune bogată în evenimente muzicale de excepție, pe care vă așteptăm, în continuare să le onorați.

Ozana KALKMUSKI-ZAREA

Un spectacol semnat de Alexander Hausvater este întotdeauna unul provocator. „Căldicelul” îi este străin regizorului, care lucrează într-un regim „hot”, dorindu-și o comunicare totală, o maximă declanșare de energii. Premiera Teatrului „Bacovia”, cu Requiem de Hanoch Levin, confirmă cele spuse mai sus, având un mare impact la public. Am văzut spectacolul într-o sală plină ochi, și am simțit un public foarte atent, prins în mrejele poveștii de pe senă, la care participa afectiv. O echipă de actori, care a funcționat admirabil, întru totul devotată viziunii regizorale (Hausvater este un veritabil seducător, un amestec fascinant de emoționalitate incandescentă și de subtilități ale gândului) s-a dăruit fără rest, reușind să transmită stări, trăiri încărcate de sens.

Requiem este o poveste cu elemente stranii, fantastice, o parabolă existențială, vorbind despre viață și moarte. Despre misterul vieții și al morții, amândouă tulburătoare. Dar nu Moartea e personajul principal în această scurtă piesă poetică, scrisă de dramaturgul israelian Hanoch Levin, inspirat de trei schite de Cehov, mult mai puternică părandu-mi-se interogația neliniștitoare, prezentă în text, îndreptată asupra felului în care ne trăim viața. Această „sfântă a sfintelor”, cum o numea Cehov, nu trebuie irosită, terfelită, viețuită aiurea, fără noimă, într-un fel derizoriu, care te trage, inevitabil, la fund. Ci se cuvine a fi îmbrățișată firesc, în întregul ei, și trăită

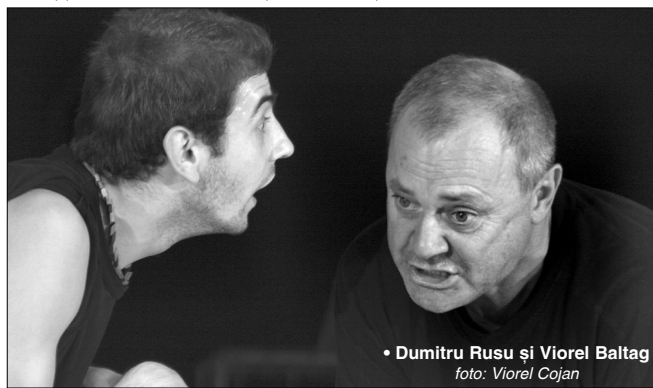
Teatrul Municipal Bacovia din Bacău

Memento vivere

frumos, cu vocație, cu intensitate. Din toată inima, și nu cu economie. „Nu i-am spus nimic din inimă, n-am avut o vorbă de afecțiune, de compasiune pentru ea”, de asta își dă seama coșciugarul din Requiem, când își pierde nevasta. Personaj interpretat de tânărul actor Matei Bogdan, cu o evoluție gradată, într-un emoționant crescendo. Foarte bună este Daniela Vrînceanu (Femeia), o mască vie a suferinței, a renunțării (a întors spatele lumii după ce l-a murit fetița), excelent își rezolvă partitura Viorel Baltag, tot un părinte care și-a pierdut copilul, și a rămas înecat într-o durere nețărâmură. Scenele în care Căruțașului (Viorel Baltag) vorbește, în marea lui disperare, cu bietul său cal (admirabil personificat de Dumitru Rusu) și se întipăresc în memorie și te urmăresc multă vreme. Cutremurătoare este scena în care o tânără mamă vrea să-și îngroape copilul în natură, dar de fapt încearcă, într-un paroxism al durerii, să îl bage pe prunc în pântecul ei, să-i dea din nou viață. Alina Simionescu izbuteste să transmită o emoție viscerală, care te răcoștește profund. Evoluții foarte expresive au Firuța Apetrei (Heruvimul vesel),

Gabriel Duțu (Doctorul), un „ciudat”, cu o mască impenetrabilă, de un cinism amar, și cele două „fete vesele”, vânzătoare de plăceri pline de pitoresc, interpretate cu mult nerv și culoare împăsată de Florina Găzdaru și Simona Nica. Lor li se adaugă, într-o distribuție bine aleasă, Cristian Todică, Bogdan Buzdugan (doi bețivi păguboși la dame, care-și tot istorisesc pătaniile), Adriana Părvu și Iustin Ștefan Ciuche, alți doi heruvimi. Cu totii alcătuiesc o echipă omogenă care face o frumoasă risipă de energie în acest spectacol cu ritm, cu tensiune, construit muzical. De altfel, muzica, semnată de Aurel Ursinschi, este un adevărat personaj. Melodii hasidice, muzică Klezmer, dansuri, mișcări sacadate de păpușă mecanică, o plastică scenică superbă, toate se topeșc într-un spectacol puternic, având momente de catharsis. Iar nuditătea actorilor (una studiată, transfigurată), din unele scene doar aparent șocante, nu face altceva decât să te ducă cu gândul la adevărurile prime și la cele ultime. Cele cu adevărat importante. Oamenii din Requiem-ul lui Hanoch Levin au venit pe lumea asta goi, și tot astfel se duc dincolo, acoperiți doar de o fluturare de pânză albă, ca aripa unei păsări uriașe, în timp ce heruvimii adună sufletele. În spectacolul lui Alexander Hausvater (a cărui asistentă de regie a fost Eliza Noemi Judeu, spațiul scenografic și costumele fiind creația, inspirată, a lui Gelu Rîșcă) nimic nu este lăsat la întâmplare, iar răsul este amestecat cu lacrima. Și peste tot plutește visul. Fără de el, viața ar fi atât de searbădă! Vorbind despre moarte, Requiem, un spectacol de forță imagistică, purtând înconfundabila grifă a lui Hausvater (excesivă, pe alocuri) este de fapt un „memento vivere!” Un îndemn la schimbare, la o altfel de existență, mai vie, mai plină de sentimente, de bucurii, de rost.

Carmen MIHALACHE

• Dumitru Rusu și Viorel Baltag
foto: Viorel Cojan

Medeea este tragedia săvârșirii sacrificiului în afara cadrului ritual propriu-zis; iar acest sacrificiu este săvârșit de o inițiată în tainele lui Hecate. Asumarea sacrificiului de către o femeie se explică prin ancestrala legătură dintre sexualitate și violență. Faptul că organele sexuale ale femeii sunt locul unei scurgeri de sânge periodice, l-a impresionat adînc pe omul primitiv. Aceasta probează teza lui Rene Girard conform căreia „afinitatea între sexualitate și cele mai diverse forme ale violenței” determină vârsarea de sânge. De altfel, raportul dintre sexualitate și violență se va impune ca un motiv comun al tuturor religiilor.

În sens larg sexualitatea este legată de violență prin consecințele ei imediate: deflorare, viol, sadism, perverșiuni etc. Plăcerile sexuale se sfârșesc pentru femeie în chinurile nașterii, manifestate prin mari pierderi de sânge.

Criza sacrificială în Medeea

Prin însăși natura ei, sexualitatea este izvorul actelor violente, provocînd nenumărate certuri, gelozii, lupte, omurii etc. Alunecarea violenței spre sexualitate și a sexualității spre violență este inerență a vieții. Sexualitatea contracarată se transformă în violență, întrucît dorința sexuală nesatisfăcută generează o energie malefică cu nepuțință de stăvilii.

Medeea atinge octava cea mai înaltă a raportului malefic dintre sexualitate și violență. Înnebunită de trădarea erotică a lui Iason, ea își sacrifică copiii pe „altarul” patului conjugal. Abia în final Iason înțelege cumplitul adevăr: „Te-am luat pe urmă de soție, mi-ai născut copii / Și i-ai jertfit, să te răzbuini pe nunta mea /... ai chibzuit să-i pierzi pentru culcușul tău!”

Datorită faptului că este inițiată în arta magiei, Medeea săvârșește infanticidul într-un cadru ritualic. Înainte de a-i ucide, ea lansează avertismentul ritual cerut de datină, de îndepărtare a profanilor pentru a evita compromiterea sângeroasei ceremonii: „Cei ce-s opriți de cer, să nu stea lângă jertfa, ce-o împlinesc, / Să se ferească!” În acest sens, prin imposibilitatea de a ajunge la Iason, (adevăratul subiect al urii sale) Medeea îl substituie cu proprii copii. Calea sângeroasă a pruncucidării este deschisă prin sacrificiul rivalei în dragoste. Nu întâmplător viitoarele victime ale sacrificiului, copiii, sunt cei care îi duc printesei darurile de nuntă otrăvite. Interesant e faptul că moartea Glaukei este iden-

tică ritualului arhaic al sparagos-ului, constând în ruperea cărții și țâșnirii sângelui în valuri, atunci când victima este încă vie: „Nimic nu deslușeai, nici felul ochilor, / Nici chipul ei frumos, doar sângele pica / Din vârful capului prin valul de vâpăi. / Ca lacrimile pinului se desprindeau / De oase cărnuirele ei.”

Sacrificiul Glaukei are un caracter pregătitor, semnificând sacrificiul copiilor încă nenăscuți: „Și n-o să-i nască tânăra soție prunci / că trebuie să piară de moarte grea.” După săvârșirea acestui sacrificiu ritual urmează în mod firesc sacrificiul copiilor reali; sensul major al actualui ritualic fiind spulberarea întregului neam al lui Iason: „Și după ce-am să prăpădesc întregul neam a lui Iason, eu voi părași acest pământ.”

Sütő ANDRAS

Relația mea cu trupul e legată de „înțelegerea” pe care o arăt morții. În toate sensurile: o înțeleg ca dimensiune esențială a celei ce sunt, o văd ca rupere – pe cât de brutală, pe atât de firească! – a unității lucrețiene a trupului și minții, am înțelegere pentru *rostul* ei și pentru libertățile pe care și le ia (ne naștem pe rând și murim pe sărite...). Cum nu cred în perfecțiuni și absoluturi, nici boala, nici moartea nu mi se par catastrofe, pedepse, aberații. Nu-mi plac, dar nici nu cred că trebuie să-mi placă, nu asta e relația la care mă invită.

Am o memorie de hârtie, căreia încerc să-i adaug „memoria de carne și sânger”; dar memoria de hârtie e cea care mă ajută să pun lucrurile la locul lor, să mă adun/aleg ca eu cu statură personală. Pot pomeni două dintre momentele de început ale carierei mele de *locuitoare-a-unui-trup*. Momente în care am făcut pasul necesar în afară pentru a mă privi ca *loc* care mă conține. Întâi, când, pe la doi ani și ceva, am înțeles că se poate să nu mai fii și că asta tulbură echilibrul lumii tale. Știam de atunci – aflasem foarte curând – că *toată lumea moare*. Mimam moartea cu destulă dexteritate. Nu-mi dau seama de unde deprinsesem o

digresiuni

Irina PETRAȘ

Despre trup

Etimologic, digresiunea e plecare, părăsire, despărțire, deviere de la drumul mare, al tuturor, încălcare a unei datorii. Toate constrângerile ivite când citești o carte cu creionul în mână se vindecă prin digresiuni. Nimic mai încântător decât visarea lăturalică, ispițirea unei cărări personale în răspăr față de unicelele textului celuilalt. Rândurile din acest colț de pagină sînt astfel de încântări.

„regie” sumară, dar exactă: mă întindeam pe covor, cu mâinile încrucișate, cu ochii închiși, și horcăiam ușor. Ca să înlătur orice dubiu și semnalele să fie descifrate corect, anunțam din *off*: „Moare Irina!” Am renunțat la procedeu după câteva reprize. A doua oară când, la 11 ani, am fost internată pentru o operație de apendicită. În momentul în care mi s-a dat pijamaua de spital și am

fost lăsată într-o debara să mă schimb, am avut brusc sentimentul că sunt *ceva* foarte diferit de mama și de tata, că ei pot să-și vadă de viața lor acasă în timp ce eu sunt aici, pe picioarele mele, că nimeni nu-mi va ține locul, că eu eram Eu. Îmi căzusem mie însămi, *toată*, în răspundere.

Cât despre trupul erotic, iubirile care-ți iau mințile sunt boli, nu iubiri.

Mintea trebuie să rămână cu tine, orice ar fi. Orice absență din relația lucidă cu celălalt e trădătoare. Chiar dacă se scuză prin exces de iubire. Experițele erotice sunt și ele ale tale și te descriu. Bogăția lor ține și de imaginație. Și de libertatea cu care îndrăznești să te descoși pe tine însuși. Păcatul e o invenție picantă, îl poți oropsi pe celălalt sub iluzia propriei moralități impecabile, poți da gust „păcatului” tău exersat la adăpost de ochi prea curioși.

Trupul meu de azi le conține pe cele de ieri, succesivele, ca amprente memorative. Retrăirea unei senzații înseamnă, în fond, și „retrăirea” trupului care a experimentat-o în direct. O despieltare în straturi. Memoria e creatoare cumva grație concursului interesat al uitării. Uitarea e *răul* care îmbrânțește imaginația și o face să umple locuri lăsate (anume?) goale. Desăvârșirile se obțin, ca întotdeauna, prin exerciții ale răului – se *săvârșește* un *rău* pentru a provoca apariția binelui, a *desăvârșirii*. Dacă *răul* e *săvârșirea*/tapta încheiată (cutare *s-a săvârșit* din viață...), binele e *des-facere*, stricare a faptei, răz-bunare a sa. Relativizare.

„Imperativ categoric” al căutării exegetice, originalitatea demersului cercetător ca plusvaloare de adevăr, cerința a depășirii „discursului de autoritate” (ceea ce deja sună totalitar și cam nerealist pentru epistema epocii noastre) trimite la simplitatea unei prime întrebări „metodice”: *cum e cu putință ceva nou în interpretarea filosofiei?* Deja întrebarea nu mai e demult nouă, ea profitând fără ezitare de titlul tezei de doctorat a lui Constantin Noica: *Schiță pentru istoria lui Cum e cu putință ceva nou*, „traducind în fapt problema: cum face spiritul să nu fie tautologic, să înțelnească pe altceva, deci să aibă o desfășurare cu adevărat progresivă...”¹. Deschiderea lucrării e tutelară pentru acest demers exegetic, pe bună dreptate și în acord cu obiectul de interes al cercetării noastre: „Istoria e într-atît legată de filozofie, ține într-o asemenea măsură de intimitatea ei, încît destinul celei din urmă e de-a purta cu sine pe cea dintîi. E greu explicabilă, ca urmare, nepăsarea celor care între-prind istoria numai spre a o respinge. Că filosofii greșesc? Dar greșelile ce li se impută sînt, fie prea evidente (cum e cazul cu separabilitatea Ideilor platonice, sau cu acțiunea lucrului în sine kantian), și atunci te întrebi cum de nu le-au surprins filosofii înșiși; fie prea subtile, și atunci nu reprezintă decît punctul de vedere din care privește lucrurile istoricul. Este, în filosofii, dincolo de adevărurile și erorile lor posibile, o izbucnire de viață care nu te poate lăsa nepăsător. Cine nu simte toată actualitatea doctrinelor trecute, în largă lor majoritate, nu gîndește, poate, destul de însuflețit el însuși.”² Lucrarea

Cioran - Despărțirea de filosofie

De la mitul lui Cioran la primejdia hipnozei hermeneutice (3)

din 1940 răsună de ecourile generației în care Noica și Cioran se întâlneau, iar spiritul trăirismului filosofic nu și-a epuizat nici azi consecințele în planul culturii române, silite să sară peste etape și „să facă școală pe apucate”, ceea ce în mod răsturnat trece aproape drept titlu de glorie în vremea noastră, învățate cu seral, fără frecvență și învățămînt deschis la distanță, forme ieftine de camuflare a inconsistenței în educație și instrucție.

Așadar e nevoie de soluția salvatoare a însuflețirii cu care filosofia românească a atins chiar în epoci istorice foarte tul-

burii un apogeu la care nu știu cînd vom mai putea spera. Soluția la care aspirăm, în cazul exegezei de față, se axează în primul rînd pe reconsiderarea unei analize zise fenomenologice, de confruntare intersubiectivă cu moștenirea tradiției, a dezbaterei peste timp. S-o numim hermeneutică fenomenologică, artă a înțelegerii și a interpretării dinlăuntru subiectului, dublată de o viziune de istorie a filosofiei, care să completeze blancurile celei dintîi, pe baza unei „hermeneutici comparatiste”, termen temeinic modelat de Adrian Marino³. De altfel,

criticul ideilor s-a preocupat de înțînirea hermeneuticii cu fenomenologia și comparatismul încă din anii 80, cînd a studiat *Hermeneutica lui Mircea Eliade*⁴, oferind posterității șansa asumării unui parcurs sistematic într-o cultură dominată de eiseistică și aproximatie.

Obiectivul acestei metode compozite: o nouă lectură a operei lui Cioran, ce necesită un punct de pornire, într-o empirie care oferă simțului comun al cititorului obișnuit o dilemă constitutivă a receptării lui Cioran: între literatură și filosofie, unde conjuncția și ar

putea fi înlocuită cu binecunoscuta disjuncție moale definită prin latinescul *vel: sau/și*. Cioran nu evită silogismul acesta „încornorat”, pe care-l tratează cu obișnuita-i infidelitate, ca un contrabandist al terminologiilor și al teoriilor, ce-l lasă, cu timpul, tot mai rece. Demersul logic al interpretării acestei dileme rămîne în plan secund față cu asumarea metodei, obligatorie într-un cîmp dilematic, dacă ținem seama că a citi neutru e doar un vis, idealul abstract al unei obiectivități fantasmagorice.

Oarecum paradoxal, e aici o despărțire de teorie care aduce tulburător cu *despărțirea de filosofie* modelată de Cioran în veritabilă artă a eliberării de idealurile încremenite ale filosofiei clasice moderne, fiindcă gîndirea sa filosofică se autosubminează ca o boală a spiritului, ale cărei simptome nietzscheene invocă interpretarea genealogică, dar și o analiză a supozițiilor gîndirii din metafizica modernă. Opera sa trasează parcursul eliberării de metodă, neobosită îndepărtare de ambițiile și orgoliile imperiale ale diafanei matematici de concepte care e filosofia. Așa privind, literatura e domeniul de exil al filosofului ratat, epura refuzului filosofiei, o consolare acceptată fie și parțial de un gînditor mai presus de gîndurile sale în neîntrerupt și demn amurg.

Daniel Ștefan POCOVNICU

¹ Op.cit., Editura Moldova, Iași, f.a., p. VIII.

² Ibid., p.V.

³ *Comparatism și teoria literaturii*, Editura Polirom, 1998, p.106-119.

⁴ Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980.

• Liliana Dumitriu - Grădina

La începutul fiecărui an urmăresc, cu o plăcere nedismulată dar care ulterior încă mă mai fascinează, Concertul de Anul Nou de la Viena. Nu știu cum am reușit de-a lungul timpului să mi-l aduc mai aproape - fie și în spații, locuri, posturi nu tocmai potrivite pentru un act artistic de o amploare cu totul însemnată. Poate și pentru faptul că undeva, cu mult timp înainte, și totuși în această lume, valsul era considerat un gen facil în muzica clasică, fiind eventual legat de dansurile ce ocupau timpul celor de la palat, castel. Cred că valsul, în ciuda reproșurilor aduse de-a lungul vremii tocmai acestor legături pe care și le impune, vine să răstoarne către bucurie starea ușor melancolică pe care o încerci în prima zi a noului an. Drept pentru care, (cinstite televiziunii naționale, în programul căreia încă se mai întrevăd lucruri folositoare intelectului), după cum spuneam, nu ratez concertul fie că mă aflu acasă, la masă, în pat, plecat cu sorcova (de unde invariabil până la această dată am și reușit să mă întorc), invitat de cineva sau de mâna a doua pe la vreo cabană, unde am și eu către ceilalți o mică rugămintă: „Am putea schimba pe 1 să vedem Concertul de Anul Nou?” Și grație frumosului, am însoțit oameni înțeleghători! E drept, ulterior, pe lângă comentariile cu minte, am avut parte și de „ha... noi avem cai mai frumoși”, „bogătașii naibii, iată-i cum trăiesc!” ori „tre” să ai și pentru muzica asta clasică un simțământ aparte că eu poate nu aud cornul și gata”. Dar astea fi-vor din partea mea simplă răutăți, îndreptate înspre niște oameni care au avut mai mereu plăcerea de a mă îndemna să gust din caltaboș, cârnați de casă, sarmale, piftie (căci asta e forma prea gustată în zonele la care am avut acces). Adesea însă, duc dorul primelor concerte și a mesei de acasă, acolo unde, deși nimeni

literaturbahn

Marius MANTA

Concert, drumuri, scrisori...

nu rămânea inert sub greutatea felurilor de mâncare, era un aranjament floral, două lumânări festive aduse de prin țări vizitate de Strauss ori Mozart și alte două trei lucruri mici, dispuse simetric, care anticipau cele ce vor fi fost văzute la televizor. Anul acesta, mai precis pe 1 ianuarie 2008, spre seară, mi-am învins o fatalitate cu iz balcanic și am inițiat câte ceva pentru a mă regăsi pe 1 ianuarie 2009 în celebra sală Musikverein. Revenind, printre cumpărăturile obișnuite „de după”, de obicei televiziunile uită că și după sărbătorii oamenii obișnuiesc să mai meargă pe la cele trebuincioase, am achiziționat și bomboane Mozart, cât și două cărți ale Editurii Humanitas, dedicate muzicianului german.

Dar iată-mă cât de târziu am ajuns la ceea ce vroiam să scriu! Marele ocol întreprins și-a avut însă rostul nu într-atât de greu de descifrat. Prin urmare, deși am convingerea că muzica lui Mozart nu are aproape nimic de-a face cu cea a familiei Strauss, mediul în care toți cei numiți respiră e dător de cultură iar asta are, fără doar și poate, o înrăurire fantastică asupra unui întreg spațiu cultural cu valențe deosebite într-ale muzicii. Mai mult, consultând oferta culturală a Vienei din timpul sărbătorilor cu cea autohtonă, am înțeles pentru a nu știu câta oară de ce Dumnezeu a fost atât de darnic cu noi când ne-a dat posibilitatea de a uita.

Cele două cărți ce mi-au extins periplusul imaginărilor vinez:

„Mozart – Scrisori”, „Mozart – Drumuri și cânturi”. Dacă cea de a doua este scrisă parcă special pentru omul secolului XXI, interesat de o brumă de cultură, prima amintită constituie un adevărat regal. Totuși, așa considera că una fără alta nu se poate, mai ales pentru cei care nu au absolvit studiile unui conservator unde probabil au mai și participat la un curs de istoria muzicii. Și totuși... Andre Tubeuf, „poate cel mai reputat muzicolog francez al momentului”, ne poartă alături de Mozart, într-o diligență ce străbate nu chiar armonios drumurile europene ale perioadei în cauză, explicându-ne pentru încă o dată multe dintre schimbările planurilor compozitorului, prezentându-ne, dacă mai era cazul, greutățile financiare (dar nu numai!) prin care trece acesta, motivele pentru care o parte din prietenii sunt desăcute, altele fiind reinnodate. „Să interpreți Mozart? Nimic mai ușor. Din instinct, copiii pot. Ei nu caută, dar găsesc. [...] Să cânti Mozart? Liedul lui Papageno, cântecul lui Cherubino, e ca și cum ne-am fi născut cu ele; cântă în noi; să le auzi prima oară înseamnă să le recunoști; nu aparțin memoriei noastre de indivizi, ci inimii noastre de oameni; [...] Deci: a cânta. Este Mozart întreg. Dar mai întâi drumurile. Fiindcă până și un Mozart are un drum. Vine pe lume la timpul său. [...] Înainte de Mozart, există o întreaga omenire și chiar o civilizație. Genealogia sa este umanitate. De aceea, Mozart,

singurul între toți muzicienii, nu e străin celor umani. Deși pare simplu și spontan, trebuie o întreagă civilizație care să-l călăuzească, o adevărată educație care să-l formeze”. Ei bine, tot acest spațiu de la care pleacă Tubeuf, e un spațiu cu întretăieri de drumuri, cu poșta-lioane ce poartă scrisori, cu oameni care sunt interesați și de ceea ce se află dincolo de orizont, dar și de ce nume lasă în urmă. Această parte a Occidentului a știut cum să adune în mod organic tradiția cu nouitatea, înlesnind omului comunicarea „inter-” și „intra-” socială.

Scrisorile lui Mozart vin practic ca un corolar celor afirmate cu puțin timp înainte. Fie că poartă însemnele genialității, Mozart e prea puțin perceput de către masa oamenilor ca unul dintre cei de o seriozitate maximă. Până și celebrul film al lui Forman pare să pice în aceeași greeșală. Din scrisori, vedem nu un Mozart cu totul deformat din perspectiva imaginii de până acum, dar un om ce își înțelege plusurile și lipsurile, prin urmare echilibrat, credincios atât bisericii cât și propriilor principii, echivalentă care dă pentru încă o dată măsura unui german crescut după niște reguli destul de dure dar asumate încă din sânul familiei și acceptate sub semnul normalității.

Ușor ciudată pentru un tânăr al secolului prin care trecem, ar putea fi usurița prin care Mozart destăinuie tatălui său multe din „afacerile intime” ori nereușitele financiare. De altfel,

acesta este și cel mai dezbătut capitol al scrisorilor. Bătrânul Leopold se află însă mai întotdeauna de partea fiului său, încercând și reușind încă de timpuriu să îl direcționeze pe culoarul câștigătorului. Desigur, nu lipsește și dojana, mai ales când, aflat la mare depărtare, știrile despre propriul fiu nu sunt tocmai plăcute iar Leopold Mozart adoptă o atitudine mai încrâncenată. Dar lucrurile nu vor rămâne așa ci fiul, din prețuire pentru tată, îi răspunde acestuia, motivându-i acolo unde era cazul, derapajele avute. Una peste alta, cred că dintre scrisorile lui Mozart, cele mai interesante și mai valoroase sunt tocmai cele adresate tatălui său, corp de texte care cu certitudine reprezintă un microman al unei prețurii sublime ce vine din ambele părți. Este de notat că uneori tânărul Mozart nu este întru totul convins de soluția găsită de părinte și va merge pe drumul ales de el însuși dar re-explicat tatălui său de care ulterior vrea să-l scape de obtuzitatea Arhiepiscopului de Salzburg, față de care nu are sentimente prea bune. Dacă la nivel individual, Mozart găsește în Arhiepiscop un dușman de o parșivenie și avaritție ieșite din comun, la nivelul maselor de oameni pare a nu fi mulțumit, oarecum paradoxal, de însuși marele Paris, de unde trimite scrisori încărcate de multă ironie. Am să rețin un singur pasaj mai larg: „Dacă s-ar fi întâmplat ca oamenii de aici să aibă ureche, inimă sensibilă sau măcar să înțeleagă ceva din muzică, dacă ar avea gust, atunci aș fi răs din toată inima de toate aceste lucruri. Dar mă aflu aici între animale și bestii [...] și cum ar putea ca ei să fie alfel, când se comportă așa și în viață, și în pasiunile lor...”

Multe subiecte prezente în scrisori sunt interesante și fac deliciu unui iubitor de Mozart. Sunt frumoase portretele tatălui ori cel făcut Constanței în care Mozart a văzut adesea femeia de care al său suflet a avut atât de multă nevoie. Prezenți sunt și prietenii la care apelează din punct de vedere financiar, precum Michael Puchberg dar nu numai; frumoasele sunt rândurile dedicate orașului Mannheim dar și orchestrei de acolo, frazele pricepute cu ajutorul cărora stabilește valoarea reală a unui pian Stein ori cele prin care lasă să se înțeleagă că, în ciuda reputației sale, era un foarte bun organist, îndeajuns de apreciat pentru a obține orice post ar fi avut în vedere.

Prin urmare, recomand de sărbători un pachet format din Concertul de Anul Nou, Strauss, Mozart, echilibrat și drumuri ce fost-au străbătute de oameni cu discernământ!

Anuala 2007

În luna decembrie, Filiala Bacău a Uniunii Artiștilor Plastici a organizat Târgul de Artă, care s-a bucurat și acum de succes, ca și la ediția precedentă, mulți vizitatori trecându-i pragul. Filiala a avut un an doldora de activități, care mai de care mai interesante, peste 60 la număr, unele dintre acestea fiind rodul unor parteneriate cu alte instituții de cultură, asociații, publicații, etc. Galeria „Frunzetti” s-a transformat într-un spațiu deschis, propice dialogului, fiind un adevărat nucleu de energie creatoare. Au fost foarte multe expoziții, personale, de grup, cu diferite teme, potrivit tradiției, Anuala plasticienilor încheind un 2007 foarte bogat în oferte. La Anuală au participat artiști din toate generațiile, fiind expuse peste 80 de lucrări. Lângă numele consacrate: Ilie Boca, Vasile Crăiță Mândră, Cristina Ciobanu, Carmen Poenaru, Ovidiu Marcu, Ștefan Pristavu, Mihai Chiuaru, Dany și Gheorghe Zărnescu, Ioan Văsăi, Ioan Burlacu, Ionela și Ioan

Lăzușanu, Marius Crăiță Mândră, Mihai Bejenariu, Viorica Zaharia, Liliana Dumitriu, Silvia Tipericiu, Dumitru Macovei, Tamara Antal, Ion Mihalache, Dragoș Burlacu, Dionis Pușcută, au fost prezenți pe simeze și mulți tineri, unii dintre ei fiind încă studenți. La vernisajul Anualei au vorbit Carmen Mihalache și președintele Filialei, Dionis Pușcută, care a înmănat și premiile breslei. Premiul pentru întreaga activitate a revenit maestrului băcăuan al caricaturii, Constantin Ciosu (e greu de ținut socoteala numeroaselor premii naționale și internaționale ale acestui extraordinar artist!), premiul pentru activitatea din 2007 a fost obținut de Ovidiu Marcu, iar premiul oferit unui prieten și susținător al artelor a fost adjudecat de doamna Otilia Lupu, deținătoarea Firmei „Grafitt”. Așteptăm de la Filială să ne bucure și anul acesta la fel de mult ca anul trecut, invitându-ne la frumoasele sale isprăvi, căci nu vom rezista ispitei. (C. M.)

• Dionis Pușcută

OGLINDA
literară

ANUL I
Nr. 20
septembrie 2007
5000 lei

nr. 72, decembrie 2008

La intrarea în cel de-al șaptelea an de apariție, urâm din toată inima colegilor de la „Oglinda literară” un parcurs cel puțin în fel de demn ca și cel de până acum, cu materiale care să nu urmărească moda literară ci cu subiecte de esență, alături de o viață lungă într-o presă culturală care să contrazică previziunile pesimiste!

De altfel, și în acest număr, de-a lungul editorialei, Gabriel Funică, se lasă ademenit de „semnele timpului” și își dorește să se întrevadă ideea că, din păcate, presa a devenit o întreprindere falimentară, mai ales în țările ce nu își permit un *International Herald Tribune* sau *Die Zeit*. În continuare, trece rapid în revistă câteva din schimbările de „look” ale principalelor ziare ale căror mesaje par să rămână la nevoia unui număr restrâns de nostalgici. Singurele bile cât de cât ale sunt aruncate înspre publicății precum „Dilema veche” sau „Idei în dialog”.

Ionel Necula glosează pe marginea prieteniei (aparent paradoxale) dintre Emil Cioran și Petru Comarnescu, de unde și extrage câteva note cu privire la imaginea lui Cioran legată de țara tuturor posibilităților. „Lui Cioran nu-i scapă nici natura contradictorie a modului de viață american care, deși dominat de egoism, de individualism și de o concurență neiertătoare, nu-i lipsită de altruism, de unitate, de înțelegere a umanului”. Personal, din motive pe care le consider destul de întemeiate, nu consider că eseistul se bucura de datele necesare unei viziuni fidele, în ceea ce privește modelul american.

Cornel Ungureanu este cu mult mai interesant în prezentarea „Despre Mircea Eliade, prin locțiitori”, pagină ce adună rânduri dintr-o carte care ar fi trebuit să apară în 1985 la Editura *Cartea Românească*, carte ce s-ar fi numit „Șantier 2” și care ar fi reprezentat un itinerar în căutarea lui Eliade, un jurnal – cercetare.

Poesisul este asigurat de lăncu Grama, Dan Anghelescu. Din versurile primului, am reținut „Înăuntrul corneei”: „o întrezărire care poate șopti în taină o / simplă eroare pe canavas / cu înțelesul înăuntrul corneei / este forma unui necunoscut casele își / ascund ferestrele și complicită / zarzări / ca o panoramă astrală se văd / întreprinderile dintr-o singură zi / și menestrelii își așează cântecul sub / lavită”. Extrem de... succulent este Paul Everac prin ironiile pe care le așază cu dibăcie în rafturile propriului material, din care voi cita un mic fragment, cu sentimentul că încep

să înțeleg multe din frustrările „nostalgicilor”: „Făceam armament de calitate, mult armament, cu performanțe notabile, eram a cincea țară din lume, puseseam la punct un tanc neobișnuit, ne aventuram și în construcția aeronautică, veneau bani mulți din această indelețnicire spurcată, atâtătoare de război, acum culegem căpșuni, ceea ce e frumos și idilic, dar mai ales democrat”. Din interviul lui Ion Deaconescu cu Emil Cioran am reținut următoarele: „De ce credeți că n-aveți chemare pentru învățământ? – Profesorul e sechestrat în clasă multe ore pe zi. N-are niciun fel de libertate. Un Don Quijote convertit la cumînțenie. Profesorul e un tip cuminte. Poate el, în timpul orelor, să se uite pe fereastră și să caște? Sau să se epuizeze în meditații despre femei? Absolut, nu are nicio inițiativă. Vai de capul lui!” Din arhiva scriitorului Gheorghe Istrate, cei de la „Oglinda literară” au preluat „Acad. Dan Grigorescu: 120 de ani de la nașterea marelui sculptor Ion Jalea”. Reiese figura deosebită a celui care a avut de înfruntat vremuri nu tocmai ușoare, dar care a știut să imbine în mod fericit scene realiste cu subiecte mitologice, reușind să adune într-o lume distinctă contururi dintre cele mai expresive.

BUCOVINA
LITERARĂ

REVISTA ANUL III NR. 50 (19-110) • Iulie-septembrie 2007 • 5000 LEI

nr. 11-12,
noiembrie-decembrie 2007

Magda Ursache își continuă războiul cu sufețele hăde ale lumii culturale, amintindu-și de „munginiera *Evangheliștii*” sau de „... Fuck BOR! Cer scuze cititorilor pentru vorba proastă, dar am citat titlul unui tablou unde Ștefan cel Mare făcea «sex medieval», sub ochii Sfintei Parascheva, beată.” Ce ar mai fi de spus? Poate doar că, unul dintre distinsii lumii culturale, omagiat printr-un premiu special cu ocazia evenimentelor de la 15 ianuarie, nu este altcineva decât Mircea Dinescu! Vai lume! Ce balanță, ce noimă a echilibrului!

Aflați la rândul lor la semn aniversar, cei de la „Bucovina literară” adună câteva dintre „adeziunile de suflet” ale colaboratorilor. Odată cu urările cuvenite, i-am citit cu plăcere pe Constantin Călin, Sergiu Adam, Mihai Cimpoi, Gheorghe Grigurcu, Theodor Codreanu, Ion Roșioru, Leo Butnaru, Lucian Vasiliu, Dan Mănuță, Marcel Mureșeanu, Liviu Ioan Stoiciu.

Un capitol cu totul aparte al lui Ioan Holban, cel care scrie despre unul din evenimentele cele mai importante ce au marcat viața bisericească la mijlocul anului 2007. Mai precis, pe 30 august 2007, la Mănăstirea

Secu, a avut loc canonizarea Mitropolitului Varlaam al Moldovei. Sunt câteva rânduri de o încărcătură sufletească deosebită, referitoare la cripta în care s-au găsit o bună parte din sfințele oseminte.

Materialul de față este semnat de către Theodor Codreanu și face referire la numeroasele și ciudatele puncte de legătură pe care le găsește între Liiceanu, Pleșu, Patapievici, Cioran, Brucan, etc. În mod clar, cel care se pare că poartă vina cea mai mare rămâne Gabriel Liiceanu, pentru care destinul a făcut ca, fiind moștenitorul cripto-capitalist al Editurii *Politice* din Epoca de Aur, să fie cel care a editat trunchiat (generalmente multe semne de întrebare!) opera generației lui Cioran.

Eminesciana este bogată și în același timp variată. Constantin Culesan se ocupă de destinul unei perspective – Eminescu xenofob și naționalist, așa cum este văzut de Joachim – Peter Storf. Marian Barbu îl așază pe Eminescu în consens cu N. C. Georgescu, cel care în nu mai puțin de zece volume încearcă să impună o altă percepție asupra operei dar și a comentariului eminescian. Constantin Călin rămâne „în jurul lui Bacovia”, folosindu-se de multele scrisori pe care le deține și pe care le publică cu această ocazie, infățișând interesul scriitorilor de a omagia pe cel care stă întrucaiva la baza destinului cultural modern bacăuan.

FAMILIA
Nr. 5 • mai 2008 • REVISTA DE CULTURĂ

nr. 11-12,
noiembrie – decembrie 2007

Se pare că majoritatea editorialelor simt o plăcere de tip masochist în a prezenta în vivo legătura dintre cultură și starea națiunii. Nu e neapărat rău ori neadevărat, dar, parcă resimți un oarecare plictis la toate aceste mofturi culturale, cărora, desigur, până la urmă, mă raliez. Și cum să nu fie așa, când Miron Beteg simte că „părem un popor care ar face revoluții din ceas în ceas, între cumpărăturile din piață și cerțarea de seară cu nevasta”. Mi-a plăcut sugestia pe care o aruncă către final: chiar așa, pe când un „Dicționar oficios” al Revoluției?

La sertarele exilului, i-am redescoperit (pentru a căta oară?) pe Norman Manea și Leon Volovici... Plictisit, am întors paginile, în speranța deșartă că premiul Nobel îmi va da prilejul de remușcări. La *zilele revistei* participă - cu materiale cu tot! – (corect dozate pentru un asemenea moment) Claudiu Komartin, Vasile Dan,

Gheorghe Mocuța, Stefan Manasia, Simona – Grazia Dima, V. Leac, Ioan Matiuț, Nicolae Bărna.

În domeniul cronicii literare avem o surpriză plăcută: Marius Miheț surprinde câte ceva din ustensilele critice ale lui Antonio Patraș, despre care afirmă că „întrunește toate calitățile spiritului ieșean: dezinvolură și sobrietate, echilibru și rafinament, eruditie și autoironie. [...] Antonio Patraș este un foarte bun diagnostician într-ale literaturii fără a se lăsa sedus de fervori trecătoare ori de orbitoare jocuri de artificii”. La rândul ei, prezentarea criticului este una destul de echilibrată, apelând nu o dată la alte nume, cu ajutorul cărora se reușește un mai bun portret al criticului ieșean. Și din punct de vedere personal, îl consider pe Antonio Patraș unul dintre noii critici ce pot pune mult mai bine în valoare un spațiu cultural precum lașiu, care, în ochii multor „înbucureștenițați”, a rămas fatalmente sub auspiciile provinciei. Nimic mai greșit!

DACIA
LITERARĂ

nr. 75, decembrie 2007

Și Florin Căntec aduce în discuție moștenirea pe care Noica a lăsat-o spațiului românesc, disociind ușor răutăcios între Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu - discipol în care maestrul își pusese suma speranțelor și care apare azi, din ce în ce mai multora, drept un perdant. Istoria culturală va decipita la un moment binevenit în ce măsură semnul de întrebare eclipsează bucuria suficienței. Drept material de interes, mai avem prelecțiunea pe care o ține Noica în Casa *Vasile Pogor* la 22 septembrie 1977. În linia numărului de față, în fapt un număr tematic „Noica”, se înscrie fericit interviul pe care Călin Ciubotari îl ia lui Liviu Antonesei, în calitatea acestuia de a fi fost unul dintre puținii care l-au cunoscut pe filosof „în carne și oase”. Cred că cel mai interesant schimb de replici este următorul: „C.C.: Credeți că filosofia sa ar fi putut vreo dată tenta pe cititorul occidental de filosofie? L.A.: În interbelic cu siguranță, poate încă și în perioada finală a vieții sale, doar că atunci problema lui era cum să-l facă tradus și citit pe Blaga, neinteresându-se de o carieră internațională a propriei sale opere. Cred că toate cărțile legate de «dimensiunea românească» sunt depășite, țin de paradigma cumva naționalistă interbelică, ele erau depășite chiar când le publica; «funcționar» mai mult ca un fel de alibi cu care și-a «cumpărat» dreptul de a-și publica cărțile serioase, de studii și interpretări filosofice și, mai ales, pe cele

două «de sistem», mă refer la *Logica lui Hermes* și la *Tratatul de ontologie*”.

Am semnalat și cu alt prilej, „Dacia literară” are onoarea de a găzdui în paginile sale pe Arhimandritul Timotei Aioanei, cel care adesea știe cu ce cuvânt să vină către lumea intelectuală, pentru a o face mai plină de înțeles și față de care manifestă o bunăvoință duhovnicească. Pildele pe care le propune curg „anacronic de firesc” în datele unei existențe prea mult zbruciumate. Ucenicul și povăzitorul se întâlnesc mereu în adâncul inimilor, pentru a redescoperi speranța dată de ipostasul divin.

EDITORIUNEA SCRITORILOR DIN ROMÂNIA ANUL CCXXV SERIE NOUĂ
CONVORBIRI LITERARE
REVISTA FONDATĂ DE SOCIETATEA JENINĂ DIN IASI, LA 1 MARTIE 1907

nr. 12, decembrie 2007

Ușor neașteptat, Cassian Maria Spiridon se ocupă de „un geograf printre convorbiriști”, mai precis de Simion Mehedinți, cel care va prelua frâiele „Convorbirilor literare” în ianuarie 1907. Portretul este complet, de folos.

Constantin Ciopraga se oprește asupra „Jurnalului” lui C. Th. Ciobanu, căruia încearcă să îi găsească cea mai potrivită formă: eseu lirico – biografic, un câmp de interferențe, „balans impacient unificând copios memoria subiectivă și proiecțiile în mister”. În același timp, precedentul pe linia căruia sunt înscrise volumele „Jurnalului” constituie și o garanție, dar și o obligație estetică: Victor Hugo. Un adevărat triptic, deși gazdă bună pentru colaje dintre cele mai interesante, nu se observă diferențe majore de comunicare în cadrul celor trei volume. Criticul ieșean pare a conciliaza sub semnul înțelegerii totale, afirmând valoarea incontestabilă a mărturiilor livrești. Adrian Dinu Rachieru se oprește asupra unui veritabil opus semnat de Emilian Marcu, unul dintre cei mai harnici ieșeni, care găsește aproape întotdeauna, în chip inexplicabil, doza potrivită de „fantasie” pentru a-și provoca propriul discurs. Din altă lume culturală vine Emilia Pavel cu al său studiu „Obiceiuri agrare și culte funerare reflectate în jocurile cu măști din Moldova”. Credințele și obiceiurile românești, ce conduc către constituirea cultului morților, sunt privite comparativ dar explicate uzând de întreg tabloul practicilor din jurul Anului Nou. Printre altele, am reținut că „moriții, considerați ca sământă atlată în germinție în trupul unei divinități a pământului, cum era orice zeită mamă telurică, erau socotiți ei înșiși ca puteri «nutritoare», «germinatoare» și «crescătoare»”. La mulți ani!

LecTop

starea de grație

Victor MITOCARU

Enunțuri
fundamentale

Titlul și cuprinsul prezentelor însemnări mi-au fost sugerate de Gala „Premiilor Presei Băcăuane”, ediția a VI-a, eveniment în a cărui organizare și desfășurare s-au implicat Asociația Betania, Fundația Infolife, poetul și jurnalistul Val Mănescu. Manifestarea s-a bucurat de prezența unor ziaristi de prestigiu, ei înșiși cadre universitare, persoane cu funcții de răspundere în mass media actuală, având, totodată, dificila răspundere de a cântări cu cât mai multă obiectivitate – ca membri ai juriului – producția jurnalieră băcăuană a anului trecut. Este de datoria noastră să-i menționăm: profesorul Daniel Condurache (Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării a Universității din Iași), profesorul Ferenc Vasas (Universitatea din București), prezentă constantă pe parcursul edițiilor Galei, Cezar Ion (director în cadrul Televiziunii Române), Mircea Toma (Agenția de Monitorizare a Presei), implicat în jurizare, absent la manifestare. Gala a fost prezentată de Irina Păcurariu de la Televiziunea română. Să amintim aici pe Adrianus Muiț (președintele Asociației Betania), un sprijinitor constant al Galei și o prezentă distinsă în susținerea operelor de binefacere comunitară.

Gala a avut loc la Centrul Internațional de Cultură și Arte „George Apostu” în seara zilei de 12 ianuarie 2008. Ei bine, nici unul dintre cei care aveau însărcinări deosebite în desfășurarea Galei, nici unul dintre premiați – și au fost, slavă Domnului – nu au simțit nevoia să remarce public că ediția Galei, important moment de bilanț, se petrecea în apropierea aniversării zilei de naștere a unuia dintre cei mai mari ziariști din istoria României: Mihai Eminescu. Sigur, se va spune că poate nu era locul și momentul unei asemenea menționări, chiar și în trecerea, chiar și în cadrul bine stabilit și care obliga la o

ținere din scurt, aplicată, a subiectului, precum și la renunțarea la divagații, digresiuni. Noi credem că dimpotrivă un premiat din presa scrisă ar fi fost bucuros să-și amintească truditura zăbavă a scrisului „de meserie” a marelui înaintaș.

Că în receptarea poetului s-au petrecut triste mutații, că majoritatea tinerilor întorc spatele poeziei, implicit poetului Eminescu, seduși de proza câștigului și numai a câștigului bănesc, țelul suprem al existenței, e cu totul altceva. După scurgerea unui timp imemorial de evoluție a umanității, s-a ajuns ca marelui obiectiv al existenței umane să se reducă doar la acest țel, căruia i se închină cu succes seria intermiabilă a tinerilor. Firește că participanții la festivitatea amintită nu trebuie incluși în contextul acesta. Atât cei premiați cât și cei rămași în afara premiilor prestează o muncă grea și nobilă totodată. Remarcă inerții nefericite, pătrunderea triumfală a neadevărului în mijlocul cetății, corupția, destabilizarea, lenea, indolența, poncifile, lipsa de sinceritate sub care se ascund demersuri de înăvuițire, înșelăciunea, proasta administrare a banului public, iluzia progresului sub vălul tiradelor demagogice, lăsarea în voia sortii a patrimoniului național, dar și atâtea inițiative generoase care vor face loc echilibrului și dreptei judecăți.

Dar oare nu cumva o serie din aceste aspecte le-a văzut și le-a fixat cu geniu Eminescu, pentru a rămâne nu doar ca enunțuri fundamentale în ziaristica românească, ci chiar în istoria noastră culturală? Ce este altceva formularea „naționalitatea în marginile adevărului”, decât una din acele sintagme memorabile, în numele căreia o întreagă suită de contribuții exemplare s-au consumat pentru aflarea adevărului și stabilirea lui drept criteriu fundamental în evoluția propriei noastre civilizații?

Nu cumva lipsa de adevăr în politică, în economie, în diriguirea cetății, în propagandă este reduta pe care o asaltează cu nădejdea succesului tinerii jurnaliști, cu încredere în steaua lor călăuzitoare? Nu de atâtea ori se lovesc și ei de poncife, de prostia potențailor, de perversitatea afaceriștilor, de „câștigul fără muncă”, aspecte sesizate de pana amară a ziaristului Eminescu?

Apoi, în cuprinsul articolelor sale, după demonstrații progresive, jurnalistul Eminescu termină în câte o concluzie scurtă, sentențioasă: „Suntem români și punctum”. Da, românii trebuiau apărați de forțe exterioare ostile ca și de atâtea neajunsuri interne. Ca și astăzi, de altfel. Dar dacă naționalismul lui Eminescu e scuzabil în cea mai mare măsură, prin trecerea timpului, prioritățile naționale trebuie reformulate pentru a aduce calendarul la zi. Astăzi suntem europeni, încrezători în șansa consolidării Uniunii Europene și a învingerii entropiei naționaliste. Dar ca să fim europeni, demni de admirația lumii, trebuie să fim români adevărați, în primul rând cinstiți, harnici la noi acasă, să ne cultivăm cu pricepere și talent „grădina”, să fim români și... punctum, adică o voce identitară distinctă.

Progresul e o luptă continuă cu răul intern și cu adversitățile din afară. Atunci când acestea sunt puternice, expansioniste, agresive, trebuie să li se răspundă nu numai cu o bună organizare statală. Trebuie, crede Eminescu, să avem un spirit sănătos, conștient de destinul meritat între celelalte națiuni. Dezideratul acesta nu poate fi atins decât cu oameni conștienți. Deci: „Trebuie să fim un stat de cultură la gurile Dunării, aceasta este misiunea poporului român.” Iată un enunț a cărui valabilitate nu are cum fi pusă la îndoială nici de cei mai vajnici tăgăduitori ai actualității lui Eminescu. Dar actual sau nu, Eminescu se află și în momentul de față în marea familie a jurnalismului românesc. Și atunci când breasla face un popas de sărbătorire sau de bilanț, e bine să-l considerăm pe Eminescu cel de totdeauna aproape de noi, să nu-l ignorăm, să nu-l alungăm din sufletul nostru deoarece vom fi și mai săraci.

Alexandra Emilia BUCUR
București

Premiul revistei „Ateneu” și Premiul revistei electronice „Nordlitera”, Suceava la a XXXIX-a ediție a Concursului Național de Poezie „Nicolae Labiș” Suceava – Mălini, octombrie 2007

Să nu crezi că ai liniște
(Un cuvânt despărte
un cimitir de un sat...)

Vegetațiile luxuriante ale timpului se ofilesc privindu-se în oglindă. Timpul respiră pentru prima dată.

Ulii se strecoară pe fundal și imigrația doliului lasă loc apelor să se reverse ...

Nu, nu o să ai liniște! Gândurile se desfășoară prin venele tale pentru atrofierea celulei

nervoase,

De mâine nu o să mai poți traversa scoarța cerebrală, subconștientul o să te sufocă,

Este irevocabil, reminescentele o să atârne mai greu ca trupurile scheletice.

Licităția publică a aripilor este cel mai important eveniment al anului. Logodna cu eterul.

Vei fi prezent când ți se va despica destinul, ca spectator, scrâșnind a revoltă..

Nu o să ai liniște, nici după ce va fi răstăginită securea răscaloalelor,

Resemnarea își insinuează rădăcinile sub tălpile tale,

Cuvinte aruncate ca balast peste configurația umerilor mei în care semintele zborului vociferează. Întunericul se revarsă ca ploaie peste măștile non-culoare ale orelor, expoziție nocturnă în mlaștină ...

Neîntoarcerea lasă sufletele în agonie, tânjind după echilibru, ploile răzbesc înlăturând itele orizontului,

Clopotele se aud cedând în fața Apusului ... și timpul tace sau a tăcut demult și era doar eoul șerpuit, eșuat ...

*

Acum taci...

Îngerii plâng noaptea
(ploaia cade
ca să nu mai plângă îngerii)

Gândurile adorm pe toacă și trupul lor devine materia în care izbește timpul ...

Amnezile nu mai ocolesc demult pridvorul nostru, unele urme se împământenesc și nasc Aici.

Vaietul prelung al nașterilor ademenește ulii să se adape din geneze fragede, adaptându-se,

Neființa adușmăniei suflete, noaptea scrâșnește, Aici nu este loc pentru doi.

Aripa ta acoperă, umbrind umărul meu dezmoștenit de zbor, E un joc halucinant între alb și negru și noi nu mai putem ține pasul, oboseală spirituală...

Concentrarea asupra tehnicilor de manipulare a spectatorilor lasă stane de gânduri,

Întâmpinate de cataclisme.

Ateu fiind, ți se decojesc înălțările până la măduvă,

Se răspândesc ghemotoace de rânced, în vacarmul ăsta nu mai găsești aripa pereche

Și nu mai poți continua zborul cu o aripă deteriorată.

Lacrimile zborului se confundă cu apele pământului ... Sub epidermă se naște ființa.

CONSILIUL
EDITORIAL

Gheorghe Antochi (Agricola Internațional), Constantin Avram (Consizo Serv), Mihai Banu (Agribac Com), Daniela Burlacu (B.R.D.-G.S.G. Grup Bacău), Ioan Chiriac (Rolex), Petru Cimpoeșu (Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național), Neculai Lupu (Universitatea „George Bacovia”), Gheorghe Popa (Centrul „G. Apostu”), Mircea Nicolae Rusu (Hidroconstrucția, Sucursala „Moldova” Bacău), dr. ing. Ioan Viziteu (Teletrans, Ag. Bacău).

cogito

Ion FERCU

Dostoievski, precursorul psihanalizei?

„...psihanaliza trebuie să depună armele în fața talentului scriitorului” (Dostoievski; n.n., I.F). Sigmund Freud

Sigmund Freud este perceput, unanim, ca părinte al psihanalizei. El a descoperit principalele teme ale psihanalizei și a impus dreptă practica psihanalizei ca terapie a nevrozelor. Pentru el, visul este calea gală spre cunoașterea inconștientului. Inconștientul, refularea/refulatul, rezistențele, complexul lui Oedip, sexualitatea infantilă sunt teme importante descoperite de Freud și abordate cu mare rigoare metodică. „Viata mea - scria renumitul psihanalist - nu este separată de psihanaliză”. Procedeu de cercetare a proceselor psihice cu scopul de a investiga semnificația faptelor și reprezentărilor ce au loc în inconștient, metodă de terapie a tulburărilor psihice, în cadrul căreia se tinde spre rezolvarea acestora prin aducerea la suprafață și clarificarea semnificației rezistențelor, transferurilor și dorințelor ascunse ale pacienților, sistem complex de teorii cu privire la efectele proceselor psihice inconștiente asupra trăirilor, gândirii și activității oamenilor, psihanaliza reprezintă o veritabilă revoluție în ontologia umanului.

Noutatea concepțiilor lui Freud a constat în recunoașterea importanței proceselor psihice inconștiente. Acestea se desfășoară după alte reguli decât faptele conștiente. Sub influența inconștientului, gânduri și simțiri, care

sunt legate unele de altele, se pot disocia și îndepărta, până la atingerea unei stări conflictuale. Regulile logice, indispensabile gândirii conștiente, nu se aplică proceselor psihice inconștiente. Prin analiza acestora, Freud a interpretat visele ca mecanisme de protecție împotriva impulsurilor care tind să se exteriorizeze și care sunt în strânsă legătură cu amintiri refulate ale copilăriei. În felul acesta, gânduri și impulsuri inacceptabile, numite și conținut latent al visului, se transformă într-o trăire conștientă, care nu mai este înțeleasă nemijlocit și care devine un „vis manifest”. Cunoașterea acestor mecanisme inconștiente permite psihanalistului să inverseze decursul procesului (transformarea visului latent în vis manifest) și, astfel, să descopere semnificația traumei care îi stă la bază.

În 1923, Freud a expus modelul celor trei instanțe ale psihismului uman. Sinele (Id), Eu(Ego) și Supraeul (Superego). El și Supraeul sunt instanțe cu un conținut conștient sau inconștient, Sinele este totdeauna inconștient. În felul acesta se rezolvă în mod elegant problema localizării instanței de cenzură a proceselor psihice. Sinele este un rezervor primitiv și neorganizat de impulsuri, izvorul emoțional al impulsurilor și al dorințelor impulsive, locul reprezentărilor și comportărilor arhaice și al refulărilor. El se găsește la limita între conștient și

inconștient, este instanța trecerii la acțiune, a funcției de adaptare la realitate și de investigare a realității. El derivă din Sine și reprezintă Sinele în viața reală conștientă, cu alte cuvinte, modulează necesitățile impulsive într-o formă adaptată la realitate. Supraeul este instanța superioară, domeniul conștiinței, al valorilor, al idealurilor, al preceptelor și interdicțiilor, al reprezentărilor morale.

Pentru a se apăra de impulsuri inacceptabile, El dezvoltă strategii sub forma unor mecanisme de protecție, cum ar fi refulările (excluderea impulsurilor din percepția conștientă), proiectiile (atribuirea propriilor dorințe inconștiente altor persoane), adoptarea unui comportament în totală contradicție cu puternicul impuls inconștient. Categorisirea unui impuls ca inacceptabil rezultă de regulă în urma unor interziceri, a unor norme morale sau a unei cenzuri exercitate de Supraeul. Când exigențele Supraeului nu se îndeplinesc, persoana respectivă poate dezvolta un sentiment de rușine sau culpabilitate.

O incursiune fugară în cultura vieneză de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea evidențiază că psihanaliza apare într-un mediu impregnat de idei nietzscheene. A și influențat Nietzsche psihanaliza? Întrucât nietzscheanismul a reprezentat pentru majoritatea modernilor vienezi un punct de plecare pentru cercetările lor, se crede că da, însă Freud a promovat mereu o atitudine de depășire a nietzscheanismului estetic, pe care-l considera decadent.

Urmând și sugestiile oferite de „Psihologia creștină a adăncurilor. Dostoievski contra Freud” (Ion Mânzat, 1999), credem că Dostoievski poate fi considerat precursor al psihanalizei. Sigmund Freud însuși îi recunoștea lui Dostoievski calități de maestru în abordarea de tip psihanalitic. În eseu „Dostoievski și paricidul” (Sigmund

Freud, „Scrieri despre literatură și artă”, Editura Univers, București, 1980) Freud admite chiar că „psihanaliza trebuie să depună armele în fața talentului scriitorului” Dostoievski. Discursul literar dostoievskian, surprinderea genială a profunzimilor psihismului uman, îl impresionează, cu toate că, din alte perspective, rezervele lui Freud față de Dostoievski sunt fără echivoc. Debordarea senzualității și tandreții în opera lui Dostoievski conduce la un fel de „clivaj” al personajelor dostoievskiene în două categorii: personaje diabolice și personaje angelice. Comparativ cu universul fantasmagoric în care se scaldă personajul Svidrigailov din „Crimă și pedeapsă”, iubirea tandră a lui Raskolnikov pentru Sonia reprezintă acel „obiect regăsit” evocat de psihanalisti, care este și o regăsire a realului și a sentimentului că are pământul sub picioare. Același Ion Mânzat crede că psihanalistii nu au luat în calcul și un al treilea curent de iubire, definitoriu pentru orizontul dostoievskian, iubirea hristică, iubirea dintre om și divinitate, o formă transpersonală de cunoaștere și comunicare. Între om și Dumnezeu se realizează suprema și sacra psihosnergie: comunicarea și conlucrarea lor „împreună și deodată și unul prin altul”. Omul îl iubește pe Dumnezeu pentru că are divinul înăuntrul Sinele său, iar Dumnezeu îl iubește pe om pentru că are omeneșul în străfundul Său. Ilustrarea psihosnergiei perfecte dintre Dumnezeu și Om se află în personalitatea lui Iisus Hristos.

La Dostoievski, Sonia Marmeladova, iubita criminalului îndrăgostit, este o expresie a sinergieii dintre sfîntenie și păcat: Sonia este o ființă paradoxală, ea este „sfînta prostituată” sau „prostituata măntuitoare”. În acest caz, psihanaliza este total depășită, întrucât ea nu apelează niciodată la explicații de ordin religios. Psihanaliza lui Freud și psihanaliza „avant la lettre”, psihanaliza ca spovedanie a lui Dostoievski, sunt incompatibile în acest punct. Sonia este un personaj iconic, simbol al măntuirii prin sacrificiu („sacrum facere”). Așa cum Hristos rămâne frumos dincolo de calvarul și suferințele sale, Sonia rămâne „imaculată”, în ciuda prostituției sale. În exilul lui Raskolnikov în Siberia, Sonia va îndeplini funcția de tărâm spiritual, care hrănește și alină. „În ochii de dezveluire Sonia natura sa sofianică și creștină, de „templu care își adună păcătoșii la sân”. Sonia rămâne o rană deschisă în fața căreia Raskolnikov stă în genuंची ca și cum s-ar afla în fața „întregii suferințe omenești”.

Dostoievski este psihologul care face trecerea de la cartezianul „cogito ergo sum” la hristicul „sufăr, deci exist” și la „iubesc, deci exist”. Astfel, el trece de la logica minții la logica inimii. Viața omului este, mai ales, suferință și iubire și, apoi, rațiune rece. Aceasta este psihologia tragică a subteranei dostoievskiene, care se exprimă prin formula staretului Zosima din „Frații Karamazov”: „Sunt ca să iubesc”. Este o formulă care cuprinde în ea esența și rostul vieții: sunt, iar destinul existenței mele este să iubesc. Aceasta este corectura genială pe care o face Dostoievski la rațiunea carteziană. Unele personaje dostoievskiene iubesc suferința până la pasiune, o iubesc mai mult decât bunăstarea. Parcă în replică cu Versilov („Adolescentul”) - care pretindea că oamenii nu pot fi iubiți așa cum sunt ei în realitate și „totuși este o datorie să-i iubești” - Zosima crede că semenii noștri trebuie să fie iubiți așa cum sunt („Iubiți-i așa ticăloși cum sunt”).

E clar că sinceritatea n-are ce căuta în diplomație și, păstrînd proporțiile, în societate. Nu e sănătos să fii deschis cu dușmanii, dar nici cu prietenii. Cele mai multe divorțuri au la bază sinceritatea deplasată a unuia dintre soți: am un amic care a terminat-o cu soția deoarece într-o seară, pe la al 15-lea pahar, i-a măturisit consoartei că și-a pălmuit soacra, cu sete. Și mai am o colegă care a rămas văduvă după ce i-a spus bărbatului - oleacă mai în vîrstă - că are o juma' de normă la un salon de masaj thailandez.

Și-ntr-o piesă a lui Ibsen, un tip deplasat era atît de direct cu lumea din jur, încît în finalul dramei rămînea...singurul erou în viață!...Ptui!

Evident, n-avem de ce să ne facem griji, numărul ipochimenilor sinceri nedepășind, azi, în România, 1% din populație. Oamenii civilizați nu aruncă cu adevăruri în populație, de dimineața, pînă seara. Ei recurg la limbajul minciunilor convenționale. Spre exemplu, cînd, de ziua numelui, primiți de la colegii de birou o pastă de ras și o sticlă de votcă, prefăceți-vă că sunteți în culmea fericii: „Vai, asta e votca mea preferată! Unde ați găsit-o? Că și eu, mine, o să-mi iau fo' două-trei lăzi, să fii sigur că nu dispare!...”. Nu e bine să adăugați „ce merge votcui! asta după o tarîniță cu caviar! Phii!!!”, deoarece oaspeții or să creadă că ați fi vrut în cadou și icre negre, și se pot mihi. Nicu nu e diplomat să constateți că poșcora cu pricina e făcută de un delincvent notoriu, în propriul garaj, din electrod, pufoaică și

codul bunelor manele

Bogdan ULMU

Minciuni, „tromboane”, „gogoși” & minciunile convenționale

lichid de frînă: elegant e să supraliciteți la modul „sigur e Finlandia și au greșit eticheta la imbuteliere!”.

Sau, deoarece am pomenit de pastă de ras : chiar dacă sunteți spin, prefăceți-vă c-a picat la tanc, fiindcă vi se terminase săpunul de baie.

Deși, e bine să cunoaștem gazda, cînd mergem în vizită, să nu ducem un tablou de Tonitza, spre exemplu, unui chior, sau un tort de frișcă, unui diabetic ; nici o pipă - unei liceene, o juma' de porc - unui anorexich, ori un stilou, unui analfabet. Sau, pentru orice eventualitate, stiloul măcar să fie cu peniță de aur, să poată recupera ceva din el, nefeniculul destinatar...

Cînd știți că un cunoscut se luptă de un an să slăbească, mîncînd numai lăptuci cu lămîie, zilnic, n-are rost să constatați, cu glas tare, „tii degeaba regimul ăla!”. La nervii provocați de dieta strictă, unui gurmand, vă puteți trezi strîns de gît, pur și simplu!

Și mai încetați și cu urările deplasate, tip „vă doresc o zi bună!”, ce, parcă dacă ne-o dorește cineva, formal, o s-o și avem?! Mai bine să tacă respectivul - pietar, șofer de taxi, măcelar, operatoare ING - și s-o avem

realmente! Cu un tic verbal/ipocrit, nu se face primăvară...

Ferți-vă și să aduceți vești neplăcute: în antichitate, purtătorii de știri nasoale erau prăjiți, scoși în usturoi și dați la rațe. Azi, sunt numai evitați. Sau, în cel mai rău caz, luați la poală.

Renunțați și la generalizări: *tinerii de azi-paraziți!*, *capitaliștii* - au distrus combinatele lui Ceaușcă!, eh, *femeie* - și blondă!, *bărbații*-s totți, niște porci! etc. ar trebui înlocuite cu *unii/unele*. Astfel, evităm și gafele ineluctabile de genul „toate *acritile*-s curve!”, spusă la o recepție în care o jumătate dintre femei erau acrite; sau *contabilii* au capete pătrate - gazda fiind contabil!...

În fine, vă mai dau un sfat : evitați diminutiivele. Și cînd e vorba de persoane - „se fase *Costicuiț* ? ” , *Traienel* (Băsescu!), *decănită* și cînd e vorba de obiecte („*cîrpulită*”, „*cărăfioară*”), ori cuvinte abstracte - *sufletel-perechiută*, *metempsihozută*, *antimioară* ș.a.m.d.

Fiindcă văd că n-ați priceput nimic și nici nu aveți de gînd să băgați la cap, va urma...

Italia

Anna Coccozza Anconetani

Ce surprinde în poezia Annei Coccozza Anconetani este prietenia intimă, caldă, dintre Poetă și Cuvinte. Rareori îți este dat să simți un raport atât de tandru, de clar și sincer între Om și Cuvânt. Se aseamănă stolului de colombe peninsulare care îl înconjurau odinioară pe Francisc de Assisi.

Anna Coccozza Anconetani, născută în San Severino Marche, trăiește astăzi în Loreto, pe malul Mării Adriatice, întâlnire de cer senin, mare balsamică și coline.

Anna Coccozza Anconetani a publicat mai multe volume de versuri, printre care: Nell' alba (În zori) 1983, Il riposo dell'anima (Odihna sufletului) 1984, Pensieri fatti d'aria (Gânduri de aer) 1988, Emozioni (Emoții) 1988, Tra luci ed ombre (Între lumini și umbre) 1993.

• San Severino Marche

Clar de lună

Arabescuri de noapte
risipite de lumina clară
ce luna subțire
o împrăstie pe colină

Sufletul respiră eternitate

Falsitate

În tine adevărul este
joc de oglinzi deformate
Pentru tine am cunoscut
falsa miere a delirului
abisul minciunii
coșmarul nebuliei

Acum doresc doar văzduh liniștit
Un vis e mort
iar sufletul își leapădă lanțurile

Am nevoie să trăiesc în seara aceasta

Tu

O voce
o emoție
o visare
o dorință
o iubire
o iluzie
Tu

Mi-ar plăcea

Mi-ar plăcea să fiu
un fluture
să mă ascund
într-un colț al casei tale
și să te privesc trăind
În liniștita înserare

Zvon nedeslușit se pierde departe
în liniștita înserare
Greierii își înalță cântecul pulsând
către strălucitoarele stele
Trist precum lăcrimarea inocentului
E triful privighetorii

Nu știu ce mă cuprinde
Dorința de a adormi sau plânsul

Viața e inutilă așteptare
în somn neantul

Să renaști

Să renaști
ca Fenicia din propria cenușă

Eliberați de trup să rătăcim
pe oglinzi limpezi de apă
să ascultăm muzica divină
să distrugem trecutul
să nu avem viitor

Să ne trezim uniți doar noi
cu Nesfârșitul
umbre ale unei pure iubiri
în afara timpului început

Dragoste la bătrânețe

De-a lungul unei străzi
uscate de ger
pe un covor
de frunze moarte
vă plimbați încet
sprijinindu-vă în baston
Traficul haotic
nu vă atinge
Tăcuți vă îndepărtați
susținându-vă unul pe celălalt

E plină de frig iarna
în jurul vostru însă
senină stăpână-i primăvara

În noaptea gândului

Iubirea
speranța
fericirea
Palide fantasme
ce dansează
în noaptea gândului

Un fior

Din tine îmi aduc aminte doar privirea
rece precum cerul de iarnă
indeciziile regretele
frica nebună de a te lăsa
sedus

Cu tine era inutil să vorbesti
Și astfel am plecat

În tăcerea serii
retrăiesc o secundă din trecut

Un fior absurd pentru o poveste ce merită
doar uitarea

• San Severino Marche

Prezentare și traducere de
Sânziana Mureșeanu

Inițiator al seriei noi: Radu CÂRNECI Redactor-șef: Carmen MIHALACHE
Ștefan RADU (secretar general de redacție)

Adrian JICU, Marius MANTA, Dan PERȘA, Violeta SAVU (corectură)

Contabilitate: Anișoara TOMA Culegere text: Niculina MOISĂ

• Revistă editată de Consiliul Județean Bacău • Redacția: Str. Caișilor nr. 7 • Tel/Fax: 0234-512497 • E-mail: ateneubc@gmail.com •

• Materialele nepublicate nu se restituie. • Tipărit la SC LETEA S.A. Bacău, str. Letea 17, tel.: 0234 572900 • ISSN 1221-5813 • Tiraj: 800 buc •

• Cititorii se pot abona prin RODIPET și, direct, la redacție. • Poziția în Catalogul Publicațiilor Interne RODIPET: P1938 •

